

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

İLETİŞİM FAKÜLTESİ

Konu:

"Gelişen İletişim Ağı İçinde Radyo ve Televizyon"
Mezuniyet Projesi

Danışman

Yrd.Doç.Dr.Neriman Saygılı

Hazırlayan

Tonguç Kotak

Radyo, TV ve Sinema Bölümü

89233

Lefkoşa, 2001

ÖNSÖZ

Yirminci yüzyıla damgasını vuran buluşların başında radyo ve televizyon gelmektedir. Her buluş, uzun zaman dilimi içinde etkili olamaz. Yerini bir başka buluşa bırakanlar, sadece tarihte kalırlar. Oysa "Radyo ve Televizyon", yenilenerek yılları devirmektedir. İlk gün hayal edilemeyen etkisini ise katlayarak yeni yüzyıla devretmektedir.

Radyo ve televizyon, bu aşamada, öncelikle buluş anından, her safhada eklenen teknik gelişme ve özellikle yayıncılıkla iç-içe incelendi. Dar alana hitap ettiği gün getirilen eleştirilerin, yaygın şekilde kitlelere hitap etmesi karşısında silinmesi, radyo ve televizyonun gücünü kanıtlamıştır.

Bir kentin bir mahallesinden hareket eden radyo, önce ülkeyi kapladı ve daha sonra Okyanusları aşarak etkinliğini ortaya koydu. Televizyon da bu denenmiş yolu yürütmüştür. Siyah-beyazın donuk renklerine rağmen ekrana hareket getiren televizyonun, renklendikten sonra seyirci patlaması yapması, hızla yayılması, uydu ile uzaya çıkması, bu yolla Dünya'nın her noktasına ulaşması gücüne güç katmıştır.

Radyo ve televizyon, Devletleri, Devlet yapısını, Yönetim biçimini; sosyal hayatı, aile yapısını, eğlence, kültürel ve spor alanını etkilemiş, ekonomik alanda dev adımlar atılmasını sağlamış, reklamı, mal tanıtmasını hayatımıza sokmuştur. Her alanda etki yapmıştır.

Bugün, radyo ve televizyonsuz bir hayat söz konusu değildir.

Haziran, 2001

Tonguç Kotak

GİRİŞ

Radyo ve televizyon icat edilirken, bugünkü düzeye erişeceği ve kitle haberleşmenin vazgeçilmezleri olacağı konusunda kimsenin en küçük fikri yoktu. Radyo'da istenen daha uzak mesafelere kısa mesajlar göndermekti. Buradan hareket edildi. Mors alfabesinden sesli haberleşmeye geçiş, uzak mesafelere sesli olarak hitabı getirdi. Bunu müzik yayınlarının aktarılacağına kanıtlanması izledi. Müzik yayını artık "radyoyu" ekonomik varlık haline soktu. Üretim hızlandı ve ucuzlatıldı. Radyo evlere, işyerlerine girdi. Reklam olarak ekonomik hayata doğrudan da katkı koydu.

Televizyon, sese görüntünün eklenmesi ile iki kat etki yaptı. Görüntünün güvenli, kaliteli ve hatta renkli nakledilmesi yıllar aldı. Milyarlarca dolar harcandı. Ancak bu emek ve paranın karşılığı alındı. Önce teknik gelişim ve daha sonra yayın alanındaki gelişme "Televizyonu" hayatın vazgeçilmezi yaptı.

Uydu, INTERNET ve KABLOLU Televizyon yayıncılığı, bu alana yeni boyut kazandırdı. Artık anten ve verici sorunu çözüldüğü için bir defa daha kalite arttı, daha uzağa ve anında erişim sağlandı.

Bu araştırmada Birinci Bölümde "Gelişen İletişim Ağı İçinde Radyo ve Televizyonun Tarihsel Gelişimi" ele alınmıştır. Dünyada'daki gelişim Türkiye'de ve daha sonra KKTC'deki gelişim derin bir incelemeye tabi tutulmuştur. Aynı bölümün sonunda "Radyo ve Televizyonun Teknolojik Gelişimi" Uluslararası kaynaklara dayanılarak özetlenmiştir.

İkinci Bölüm'de "Gelişen İletişim Ağı İçinde KKTC'de Radyo ve Televizyon" ele alınmıştır. Bu bölümde TMT Radyoları ve daha sonra televizyonun doğuşu, KKTC ilanından sonra da özel girişimin radyo ve televizyon alanına el atışı gelişmelere dayalı olarak sunulmuştur.

INTERNET Radyo ve televizyonculuğu ile KABLOLU TELEVİZYON, bölüm sonunda incelenmiştir.

Üçüncü Bölüm, "Radyo ve Televizyonun Etkinliği"ne ayrılmıştır. Burada radyonun ve daha sonra televizyonun etkinliği, Dünya'da Türkiye'de ve KKTC'de ele alınmıştır.

Sonuç, araştırmanın geldiği noktada ortaya konan etkilerden sonra doğan sonuçları sırayla vermektedir. Radyo ve Televizyon 19 ve 20. yüzyılda toplumun sosyal yapısına en çok etki eden buluşlardır. Bu etki bugün de büyüyerek sürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
GİRİŞ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III

I. BÖLÜM

I. GELİŞEN İLETİŞİM AĞI İÇİNDE RADYO VE TV'NİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	1
1.1. Dünyada Radyo ve Televizyonun Tarihsel Gelişimi.....	2
1.2. Türkiye'de Radyo ve Televizyonun Tarihsel Gelişimi.....	13
1.3. KKTC'de Radyo ve Televizyonun Tarihsel Gelişimi.....	16
II. RADYO VE TELEVİZYONUN TEKNOLOJİK GELİŞİMİ.....	19

II. BÖLÜM

I. GELİŞEN İLETİŞİM AĞI İÇİNDE KKTC'DE RADYO VE TELEVİZYON.....	23
1.1. Radyo.....	23
1.1.1. TMT Radyoları Dönemi ve Bayrak.....	23
1.1.2. TMT Sancak Radyoları.....	24
1.1.3. Özel Radyolar.....	25
1.2. Televizyon.....	26
1.2.1. Bayrak Radyo Televizyonu.....	26
1.2.2. Özel Televizyonlar.....	28
II. İNTERNET RADYO VE TELEVİZYONCULUĞU VE KABLOLU TV.....	29
2.1. İnternet Radyo ve Televizyonculuğu.....	29
2.2. Kablolu Televizyon.....	30

III. BÖLÜM

I. RADYO VE TELEVİZYONUN ETKİNLİĞİ.....	34
1.1. Radyonun Etkinliği.....	34
1.2. Televizyonun Etkinliği.....	40
II. DEĞERLENDİRME.....	50
SONUÇ.....	52
KAYNAKÇA.....	53
DİZİN.....	54

I.BÖLÜM

I.GELİŞEN İLETİŞİM AĞI İÇİNDE RADYO VE TELEVİZYONUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Gelişen iletişim ağı içinde, "Radyo ve Televizyon'un" tarihçesine bakmak, gelişmenin koşullarını incelemek ve gelinen noktada ciddi değerlendirme yapmak, ne denli engin bir ufuk içine daldığımızı gösterir. Artık radyo ve televizyonla iç-içe yaşamaktayız. Evde, arabada, iş yerinde ilk fırsatta, elimiz radyoya uzanmakta, son haberleri alma duygusunu bastıramamaktayız. Müzik hayatın her anında, vazgeçilmez oldu. Televizyonun bulunduğu yere ulaştığımızda, bir an önce ekranın dolu dolu olmasını görmek isteriz. Çünkü bir "Haber kanalı", Dünya'yı ayağımıza getirecek, finans haberlerine ulaşma olanağına kavuşacağız; Dünya veya ülkemiz politikalarındaki son oynamaları öğreneceğiz. "Radyo" veya "Televizyon" arasında tercih yapacak duruma gelmiş olsak da, bugünkü Dünya'da ikisinin de yeri başkadır ve ikisine de gereksinim giderek artmaktadır. Bugün ekranın parlak ve renkli oluşu, evlerde ve işyerlerinde yaygın olarak kullanılması, bir yerde radyonun etkinliği konusuna kuşku düşürür. Oysa sihirli kutu "Radyo" hala etkilidir. Televizyon ise, yerini daha etkin buluşlarla kaynaşarak ayakta kalmaktadır. "Radyo" ve "Televizyon", gelişime dayalı olarak, yeni konumlarda karşımıza kılık değiştirerek çıkmakta, örneğin, "Uydularda", "INTERNET'te" yer alarak, çağdaş iletişim ağında vazgeçilmez olunduğunu ortaya koymaktadır.

Buradan hareketle ABD'de amatörler radyo haberleşmesi alanında yoğun çalışmaya giriştiler ve 1906'da Noel gecesinde, ilk kez "Radyo programı" sunuldu. Artık haberleşme değil, geneli aydınlatma, eğitim ve müzik söz konusu idi.

Birinci Dünya Savaşı'nda çeşitli ülkelerde, bu buluştan askeri amaçlarla yararlanılmak için çaba harcandı. Savaştan sonra Marconi İşletmeleri hem Avrupa'da, hem de ABD'de faaliyete geçirildi. ABD'de Westinghouse ise ilk girişimi

olan "Pennsylvania Radyosunu" yayına soktu. ABD Başkanlık seçimlerinin sonuçlarını yayınlayarak dikkat topladı. Radyo, ilk kez burada gerçek iletişim amaçlı olarak kullanıldı.

Kurumlaşma, ABD'de ilk kez General Electric, Westinghouse ve AT&T'nin ortaklığında 1916 yılında "Radio Corporation of America" (Amerika Radyo Kurumu) ismi altında oldu. İletişimin nasıl gelişeceğini ise 1916 yılında bu Kurumun ilk Genel Müdürü David Sarnoff şu sözleri ile ortaya koymuştu:

"Aklımda olan, radyoyu evlerimizin değişmez ve vazgeçilmez bir eşyası yapmayı öngören bir plan vardır. Amacım tüm konutlara telsiz aracılığıyla (Radyo) müzik ulaştırmaktır. Alıcı aygıt, birkaç değişik dalgaboyunu alacak basit bir "radyo-müzik kutusu" şeklinde çizilecek (dizayn) ve yayın, bir düğmeye basılarak, ya da bir anahtar çevrilerek değiştirilebilecektir. Radyo aracılığıyla beyzbol (baseball) maçlarının sayılarını (skorlarını) duyurabilecektir. Bu öneri özellikle çiftlikler için ve yoğun yerleşim bölgelerinden uzakta yaşayanlar açısından ilgi çekici olacaktır"(1).

1.1. Dünya'da Radyo ve Televizyonun Tarihsel Gelişimi

ABD'de ilk radyo programı, 1906 yılı Noel gecesini, Massachusetts'deki bir deney merkezinden yayınlandı. Ancak radyo yayıncılığı resmi olarak "Radyo yayıncılığının babası" olarak bilinen Dr. Lee De Forest'in 1910 yılında New York'ta bulunan Metropolitan Opera House'dan yaptığı bir opera yayını ile başladı. Daha sonra diğer girişimciler, gazete sahipleri ve eğitim kuruluşları da "Radyo Stasyonlarına" sahip oldular. Bunların çoğu deneme yayını yapan kuruluşlardı. Evlere kadar ulaşan müzik yayınları yapılması düşüncesi ortaya atılana kadar

(1) www.ifas.ufl.edu/ "A Short History of Television/Radio", İNTERNET, 1997, s.1

radyonun fazla işlevi olmadı. Evlere kadar ulaşan müzik yayınları ile yayıncılık sür'at kazandı.

Frekansların birbirine karışmaması için teknik donanım geliştirilince, "Radyo" artık vazgeçilmez oldu. Önceleri radyolara sadece modern kadranında 833 ve 620 frekanslarından yayın yapmaları için lisans verilmekteydi. Bir radyo kuruluşu, bu frekanslardan birini borsa haberleri ve hava durumuna, diğerini de eğlence, müzik ve diğer programlar yayınlamak için kullanmak durumundaydı. Ancak ABD'de 1924 yılında bu iki dalga boyunda 500 radyo yayın yapıyor olması, yayınların birbirine karışması sorununu da beraberinde getirmiş, dinleyiciler için radyo, inanılmaz bir karmaşaya dönüşmüştü. Ayrıca yayın saatleri belli değildi. Herkes istediği zaman yayına giriyor veya yayından çıkıyordu. Yayın süreleri birkaç saatti. Çoğu kez tekrar yayın yapılıp yapılmayacağı bilinmiyordu. Ancak, haber, müzik, spor, konser ve borsa sonuçları, radyodan herkesin ayağına taşınır oldu. Bundan sonra radyoculuk patlama yaptı. Her ülkede hayatın parçası oldu. Hayata şekil verdi. Ülke Yasaları değiştirildi. Radyo seçimlerin olmazsa olmazı oldu. Gazete haberleri ile yarışan radyo, sürati için tercih edildi.

Radyo, ABD'de olduğu gibi öteki ülkelerde de hızlı yayılım gösterdi. Bu çalışmalar sonucunda, Kanada'da 1920'de, Avustralya, Yeni Zelanda ve Danimarka'da 1921'de; Fransa, İngiltere ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde 1922'de, Belçika, Almanya, Çekoslovakya ve İspanya'da 1923'de, Finlandiya ve İtalya'da 1924'de, Norveç, Polonya, Meksika ve Japonya'da da 1925'de düzenli radyo yayınları başladı. Türkiye'de de daha önce amatör çalışmalar yapılmışsa da, düzenli yayınlar, 1927'de Ankara ve İstanbul'da yayına sokuldu.(2)

Bazı ülkelerde radyo'nun gelişmesi esnasında ilginç uygulamalar da yapıldı. Buna örnek olarak Avustralya'yı gösterebiliriz. Avustralya'da 1923 yılında Hükümet, vatandaşın dinlediği her radyo yayın kuruluşu için, yıllık belirli bir

(2) "Meydan Larouse", Ansiklopedi, İstanbul, 1980, s.117

cret veya harç ödenmesini öngören bir uygulama başlattı.Buna "Sealed set radio system" deniyordu. Ancak sistem yürümedi çünkü radyosunu açan herkes istediği radyo stasyonunu dinlemeye başlıyordu.Bunun zerine Federal Hükümet 1927-1928'de iki basamaklı "Lisans Sistemini" devreye soktu ve A sınıfı lisansları Devlete ayırdı, B sınıfı lisansları ise kendi kendini finanse edecek özel,ticari amaçlı radyolara verdi. 1932'ye kadar sponsorlarla yetinen özel radyo yayın kuruluşları, giderleri karşılamak için reklam almaya başladılar. Benzer olaylar öteki ülkelerde de yaşandı.

Dünya'da bu hızlı gelişim bazı sorunların da doğmasına yol açtı. 1926'da ilk radyo yayın ağının kurulmasından sonra, reklam gelirleri ve alıcı aygıt satışlarının ve bunlardan elde edilen karın hızla artmasıyla, ABD gibi bazı ülkelerde radyo yayıncılığı Ulusal bir sanayi ve önemli ekonomik bir g oldu. Başlangıçta yayınları düzenleyen ve sınırlayan,Yasaların bulunmaması, bazı alıcı aygıt üreticileri ile yayın kuruluşlarının bir araya gelerek tekeller oluşturmasına neden oldu. Radyo yayıncılarını, yayın ve alıcı aygıt üreticilerini denetlemeye ve dinleyici haklarını korumaya yönelik ilk Yasa 1927'de ABD'de yürürlüğe kondu.

Yayıncılık kuruluşlarının yeterli deneyimi kazanmalarıyla günümüzdeki radyo programlarının ilk örnekleri, 1930'larda ve 1940'larda verilmeye başladı ve radyo yayıncılığı bu yıllarda "Altın çağını" yaşadı. İkinci Dünya Savaşında ise İngiltere,radyodan en çok yararlanan ülke oldu. BBC, zaman zaman Avrupa kıtasında bulunan İngiliz ajanlara şifreli mesajlar vererek kendi gücüne yn verdi. Haber bültenlerinde düzenlenmiş haberler yayınlayarak da Almanları yanıltmaya çaba gösterdi. Başbakan Churchill, savaşta radyoyu en iyi kullanan liderdi(3).

Günümüzde ise radyo yayın teknolojisi oldukça gelişmiş, uydulardan yararlanmaya başlanmasından sonra da hem yayın yapılabilen alan genişlemiş, hem de yayınların teknik kalitesi artmıştır.

Dünya'yı dolanan yayınlar, kirlilik ve karışıklık yaratınca ülke çapında

(3) a.g.e.s.118

yaşanan "Frekans" karmaşasına son verildiği gibi, ülkeler arasında da anlaşmalar ve örgütlenme yoluyla karmaşa giderildi. "Uluslararası Telekomünikasyon Birliği" kuruldu. Bu sadece haberleşme amacıyla değil, radyoculuğun da gelişmesini sağlayacak yasaların belirli kalıplara sokulmasını getirdi. Uluslar artık Meclislerinde "Yasalarla yayıncılığa" teknik olanakları da harekete geçirerek düzenlemeler getirdiler. 1932 yılında başlayan ortak kurallar, 1940 ve 1950'de yapılan anlaşmalarla "Yurt içi yayınların" düzenlenmesi sağlandı. Uzun dalga, orta dalga ve kısa dalga yayınları "kilohertzlerle" sınırlandı. Bundan sonra "VHF", yüksek frekanslı yayın geldi. VHF, kaliteyi de beraberinde getirdi.

2000'li yıllarda ise "dijital" yayıncılık başı çekmektedir. Temiz, ve süratli yayın, kaliteyi beraberinde getirdi. Yeni bir "radyoculuk" türü ortaya çıktı. "FM" yayınları habere süratli ve sürekli erişim getirirken, müzikte de devrim yaptı. Her an, her yerde "FM" kanalından yayın bulmak olanağı oldu. Bu da artık radyonun büyük kitleleri etkilemesini doğurdu. Televizyon karşısında yenik düşen "Klasik Radyoculuk", Devletle ciddi rekabete giren "özel girişim" sayesinde "Devlet yayıncılığını" bastırdı. Günümüzde "FM Radyo yayıncılığı" hayatın vazgeçilmez bir parçası haline geldi. Bir yerden bir yere giderken, sizinle kalmasını bilen "FM kanalları" etkisini de o denli tırmandırdı.

Televizyonun, yayıncılık açısından gelişmesinden söz edebilmek ancak 1927 yılından itibaren mümkün oldu. 1927'de ABD Ticaret Bakanı Herbert Hower'in, Washington'da yaptığı konuşma Newyork'ta izlendi. Bu Televizyonda yapılan ilk konuşma ve uzun mesafeli ilk yayındı.

1928'de Londra'da J.L.Baird Dünyanın ilk Televizyon Stüdyosunu kurdu. Londra'nın görüntülerini Newyork'a iletti. Ancak bu görüntüler titreşimli idi ve net değildi. Aynı yıl "Felix the Cat" Televizyonun ilk yıldızı oldu (çizgi film). Aynı yıl Televizyonun ilk drama programı olarak "Kraliçenin Kuryesi" ismi altında yayınlandı(4).

(4)Cooper,Clark Manday,"A Timeline of Television History",New York,1993,s.2

İlk reklam filmi 1930'da Charles Jenkins tarafından ABD 'de yayınlandı ve Federal Radyo Komisyonu tarafından cezaya çarptırıldı. 1930'da İngiltere'de BBC düzenli olarak Televizyon yayınına başladı.1931'de CKAC ve LAPRESSE şirketlerinin ortaklığı ile Kanada'da ilk Televizyon Stasyonu ve Stüdyosu "VEQEC kuruldu ve Montreal'de yayına başladı. Öte yandan Ted Rogers, aynı yıl Toronto'dan Televizyon deneme yayını yapmak üzere lisans aldı(5).

Aynı yıllarda RCA firması Newyork'ta Empire State Building'in tepesinde yayın denemeleri yaptı. 1933'de Kanada'da, Western Televizyon Şirketi, turneye çıktı ve Toronto, Montreal ve Vinipeg'deki EATON mağazalarında gösteri yayınları yaptı. 1935'de Kanada Televizyonundan W.Hayt Peck, beş haftalık deneysel yayınlar esnasında Montreal'deki bir vericiyi kullandı. Aynı yılda Alman Televizyonu haftada üç gün tam boyda film göstermeye başladı. Fransa'da da Eiffel kulesinden ilk düzenli Televizyon yayınına geçildi.

1936'da tüm Dünyadaki Televizyon alıcı cihazlarının sayısı 2000 civarında idi. Bu yılda BBC Londra'da, "Public High Definition" (Halka sunulan net görüntülü) Televizyon hizmetini başlattı. 1938'de Allen B.Daumont, "Daumont Televizyon" ağını kurarak, ABD'de RCA ile rekabete geçti. Yine Daumont, ABD'de ilk kez tamamen elektronik Televizyon cihazlarını üreterek halka satışa sundu. Bu cihazlardan biri, halen "Watching Tv'de" sergileniyor.

1939'da Londra BBC Televizyonu ünlü Mickey-Mouse çizgi filmini gösterdi. İkinci Dünya Savaşının başlaması ile BBC Mickey-Mouse çizgi filminin gösterimini keserek savaşı duyurdu ve Hükümetin aldığı kararla Televizyon yayınına son verdiğini açıkladı. İngiltere BBC savaşın sonunda kaldığı yerden Televizyon yayınına başladı. Ancak İngiltere, savaşta radyoyu en iyi şekilde kullanan ülke oldu.

1945'de Kanada'daki ilk büyük elektronik Televzyon gösterisi, Toronto'daki Kanada Ulusal Fuarında yer aldı. Burada ilk kez baseball maçı naklen yayınlandı.

(5)Schatzkin,Paul , "Who Invented What and When", New York,1997,s.4

1940'da,savaş esnasında CBS(Amerika),çalışanlarından Dr.P.Goldmark, Televizyonun günlük yayınları için kamera tüpü önünde dönen, kırmızı, yeşil ve mavi filterli bir disk kullanan 343 çizgili renkli Televizyon sistemini kullanıma soktu.

Televizyon pahalı bir girişim olduğu için 1940'lı yıllara kadar sür'atli gelişme kaydetmedi. O günlerde yapılacak yatırımı kısa sürede kazanca dönüştürme olanağı yoktu. Kameranın geliştirilmesi bir servete mal oldu. 1936 yılında toplam olarak 2000 Televizyon cihazı vardı. Yayın cihazları, nakil araçları ve sonuçta evlerdeki alıcıların piyasaya düşük maliyetle sokulması olanağı olmadığından Televizyon'un gelişimi zor oldu. Sinema ve Radyo'nun eğlence aracı olduğu kabullenildiği halde,Televizyonun bu noktaya ulaşacağı kolay kolay kabul edilmedi. İkinci Dünya Savaşı da buna en büyük engeldi. Televizyona para yatıracak cesur girişimci bulmak zor oldu. Amerika'da CBS ve NBC gibi dev yayın kuruluşları "Televizyondan " uzak durdular.

1941'de Kuzey Amerika'da NTSC olarak bilinen 525/30 saniye resim standardı olarak kabul edildi.

İkinci Dünya Savaşından sonra Televizyon halk tarafından kabul gördü. Yeni buluşlarla, kamera, stüdyo aygıtları ve yayın araçları ucuzladı. Ses cihazlarındaki gelişmeler de Televizyona katkı sağladı. Videoband'ın ortaya çıkarılması ile dev adımlar atıldı.

1946'da ABD'de NBC ve CBS rakip renkli sistemler kullandılar. Yüksek frekanslı sinyaller taşıyan kablo ile ilk yayın Newyork'tan,Washington-DC'ye yapıldı. 1947'de NBC tarafından Doğu kıyısında dört stasyonu birbirine bağlayan ilk "Network" kuruldu. 3 Haziran 1947'de Windsor'daki Kanada'lı mühendisler Detroit'teki WDT Stasyonunun yaptığı yayınların alınması ile Kanada'da ilk renkli elektronik Televizyon yayını gerçekleşmiş oldu. Aynı yıl "Solid State"(Katı halde elektroniğin esasını oluşturan) "Transistör" bulundu. Kanada'da Televizyon alıcı cihazlarının üretimi 1948'de başladı. Bununla Kanada'da Televizyon izleyici oranı %4000 artış gösterdi. Aynı yılda ABD'de, 1 milyonu aşkın konutta Televizyon cihazı bulunması, birçok şehirde, Televizyon Yayın Stasyonlarının kurulmasına etken oldu. ABD Federal Haberleşme Komisyonu, Televizyon Stasyonları

arasındaki karşılıklı parazit müdahalelerine çözüm bulunana kadar yeni Televizyon tahsislerini dondurdu. Kanada Hükümeti ise Televizyon için bir geçiş dönemi programı uygulamaya koydu. CBS Televizyonunun geliştirilmesi için ilk kez bir Televizyon Yayın kuruluşuna kredi sağlandı. 1949'da ABD'de RCA araştırma ekibi,tamamen elektronik renkli yayına olanak veren,"Shadow Mask" resim tüpünü geliştirdi(6).

1949'da ABD'de ilk kez Televizyon için EMMY ödülleri dağıtıldı. Televizyonda,şiddet içeren yayınların çocuklar üzerindeki etkilerine dayanılarak uyarılar yapıldı.

1950'de ABD'de "Kablolu Televizyon" yayınına başlandı. Aynı yıl Avrupa'daki yayıncılar 625 çizgilik bir görüntü standardı üzerinde anlaşmaya vardılar.(ABD, Japonya ve birkaç ülke dışında kalan tüm ülkelerin 625 çizgilik sistemi kabul etmeleri 1970 yılında oldu)(7).

1951'de ABD'de, Sanfransisko'da yapılan Japonya Barış Konferansı ilk kez renkli olarak kıydan kıyıya yayınlandı. Bu tüm Kuzey Amerika kıtası demektir.

1952'de Kanada'da kablolu Televizyon yayınları başladı. 6 Eylül'de CBC Televizyonu Montreal'deki Stüdyosundan ve 8 Eylül'de de Toronto'daki Stüdyosundan yayın yaptı. Demokrat Parti'nin Adlai Stevenson için Televizyonda ayırdığı yarım saatlik süre ile Televizyonda ilk politik amaçlı reklamlar da başlamış oldu. Adlai Stevenson'un seçim amaçlı bu yayınının en popüler dizi olan "I Love Lucy" programını engellemesi üzerine, Stevenson halk tarafından protesto bombardımanına uğradı. Rakibi, sadece 20 saniyelik reklam süresi kullandı ve halktan onay aldı.

1953'de İngiltere'de ilk özel Televizyon Stasyonları Sadburry ve Londra'da faaliyete geçti. 1953 yılında,CBC rakiplerini geride bırakarak, İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in tahta çıkışını Amerika'dan da anında yayınladı. Yine bu yıl Japonya'da, ABD-Japon ortaklığında "Renkli Televizyon" yayını başladı.

(6)www.ifas.ufl.edu/ s.2

(7)Cooper,s.4

Artık Televizyonun para getireceği kabul edildiğinden bu alana yatırım başladı. Yeni buluşlar yapıldı. Sistemlerin yarışı geldi. Henry De France, SECAM renkli Televizyon sistemini geliştirdi. SECAM, Fransa'da benimsendi. 1956'da AMPEX şirketi, önce yalnız Televizyon Stasyonlarının kullandığı video-teyp'in gösterimini yaptı. 1958'de "CBC-Microwave-Network", Victoria'dan başlayarak Nova Scotia'daki Halifax ve Sydney'e kadar uzatıldı. Bu Dünya'nın en uzun "Network'u" oldu.

1960'da Paris-Londra arasında SECAM sistemi ile renkli yayın yapıldı.

1960 Başkanlık seçimlerinde artık "Televizyonda tartışma" önem kazandı. İlk kez Demokrat Parti adayı Kennedy ve Cumhuriyetçi parti adayı Nixon arasındaki tartışma, canlı olarak herkesin evine girdi. Sadece ABD'de o yıl cihaz sayısı 100 milyona ulaştı. Kennedy'nin, bu Televizyon tartışması ile oyunu arttırdığı kabul edildi(8).

Televizyonda gelişme sürdü. SONY, ilk tam Transistörlü Televizyon alıcılarını geliştirdi. Televizyon alıcıları, hafif ve taşınır hale geldiler. Daha çok alıcı buldular.

İlk özel Televizyon "Network'ü" (Canadian Televijion Network-CTN) Kanada'da 1961 yılında faaliyete geçti.

İlk Televizyon uydusu, Telstar 1962'de yörüngeye oturdu ve Avrupa ile Amerika arasında ses ve görüntü nakline olanak sağladı. Artık Atalantik ötesinden yayın-alınip verilebiliyordu. İlk programda Paris'ten görüntüler vardı. Bu arada ABD'de yapılan bir araştırmaya göre, 100 konuttan 90'ında Televizyon cihazı vardı. Aynı konutta birden fazla televizyon alıcısı olanların oranı %13 idi.

23 Kasım 1963 'de ABD Başkanı Kennedy'nin öldürölmesi üzerine Televizyonlar normal yayınlarını keserek, olayı en geniş şekilde verdiler. Birçoğu canlı yayın yaptı. 24 Kasım günü de Jack Ruby'nin, Kennedy'nin katili olduğu sanılan Lee Harvey Oswald 'u vurarak öldürmesi Televizyonlardan canlı olarak yayınlandı. 25 Kasım 1963 günü Kennedy'nin cenaze töreni canlı olarak yayınlandı. Bu üç günlük sürede, 72 saat içinde ABD'deki Televizyonların

(8)www.ifas.ufl.edu/ s.2

%96'sının 31 saat boyunca açık kaldıkları saptandı.

1965'de Vietnam savaşı Televizyonda yayınlanan ilk savaş oldu. Bu amaçla, Asya-Amerika arasında da uydu bağlantısı sağlandı. CBS de bu sırada tam renkli yayına geçmişti. SONY bu yılda, BETAMAX sistemindeki ev Video-recorderlerini pazara sundu. Bu filmlerin evde, özel amaçlarla kullanımına sunulma tarihi olarak kabul edilmektedir. 1967'de yine SONY, "Portapax" adı verilen, hafif, ucuz ve taşınabilen bir Video kayıt cihazını satışa sundu. Bu yayıncılıkta devrim yarattı. Çünkü haberin algılanması ve monte edilmesi artık basitleştiriliyordu(9).

1967'de ilk kez "SİGARANIN ZARARI", Amerika'da, FCC tarafından saptandı ve yazılı basın, radyo ve televizyonda sigara reklamlarında, "Sigaranın sağlığa zararlı olduğu" ibaresinin yayınlanmasını kararlaştırdı. Çünkü sigara reklamlarından sadece Televizyonların reklam gelirleri yıllık 2 milyar doları bulmuştu.

1968'de yine SONY, "Trinitron renkli tüpünü" geliştirdi ve Televizyonda sunulan renkli resim kalitesinde devrim yaptı(10).

20 Temmuz 1969'da insanın Ay'a ayak basışı canlı olarak Dünya Televizyonlarından yayınlandı. Olay iki yönden büyüktü. Birincisi, insan, teknoloji sayesinde Ay'a ayak basıyordu; ikincisi Televizyonun, iletişimde ne denli etkili olacağı canlı yayınla kanıtlanıyordu. Bu eğitimde de devrimin habercisi idi. Artık çocuklar Televizyon başına geçerek, Ay'a ayak basan insanı izliyor, Ay'da kalkan tozu gözlüyordu. Artık Ay'ın yuvarlak olduğunu anlatmak için başka yöntemlere gerek kalmıyordu. Ses, görüntü ile bütünleşiyor ve etkisini katlıyordu. İletişim giderek gücüne kavuşuyordu. Bu olayı tüm Dünya'da 600 milyon kişi izledi.

1971'de Kanada ARIK-I isimli haberleşme uydusunu fırlattı. Uydu aynı anda 12 ayrı programı yayınlayacak ve bağlayacak yapıda idi. Halbuki bu yıllarda Hindistan'da, sadece Yeni Delhi'de bir Televizyon Stasyonu vardı. Bu da kentin 20 mil dışına kadar yayınlarını ulaştırabiliyordu. Güney Afrika'da ise henüz

(9) Schatzkin,s.4

(10) Cooper,s.5

Televizyon Stasyonu yoktu.

1972'de Münih Olimpiyatları Dünya'nın her yanında bulunan 450 milyon kişi tarafından canlı olarak izleniyordu. Seyirci bir yandan Filistin gerillalarının İsrailli atletleri kaçırmaları ve rehin almaları olayını izlerken, diğer yandan da spor yarışmalarını izliyordu. Silahlı eylemin gelişmesini anında öğreniyordu. Olay canlı yaşıyordu. Ancak herşeyden önce Televizyon, canlı yayına ve "Spor haberciliğine" damgasını vuruyordu.

1972'de ABD'nin girişimi ile devreye sokulan INTEL-SAT uydu sistemi, Dünyanın haberleşme Uydu sistemlerinin, "Network" ve denetim organı oluyordu.

1973'de ABD'de Watergate olayı Televizyonların katkıları ile açıklığa kavuştu ve Cumhuriyetçi Parti Başkanı Nixon 1974'de istifa etti. Aynı ABD'li Televizyon program yapımcıları, diğer ülkelere 200 milyon dolarlık program satışı yaptılar. Bu rakam diğer tüm ülkelerin toplam satışından da kat kat fazlaydı.

1973'de düzenli Televizyon yayını yapan ülke sayısı 96 idi. 1975'de yapılan bir çalışmaya göre bir Amerikalı çocuk okulda 10,800 saat geçirdiği halde, Televizyon izleme süresi 20 000 saat olarak hesaplandı. ABD'de 1950 yılında Televizyon cihazı olan aile sayısı % 9 iken, bu oran 1976'da % 98 oldu. Renkli Televizyon alıcısı olanların sayısı ise, 1964 yılına göre, %3.1 artarak % 78 oldu. 1976'da Montreal Olimpiyatlarını Dünya'da bir milyar kişi izledi. 1977'de Devlet destekli Güney Afrika Televizyonu yayına sokuldu ve Güney Afrikalılar ilk kez Televizyon ile tanışmış oldular. Oysa 1979'da Dünya genelinde Televizyon cihaz sayısı 300 milyonu aştı.(2000 yılı itibarıyla Dünya'da 1 milyar Televizyon alıcısı bulunmaktadır(11).

Aynı yılda Japon firması "Düz ekran cep televizyonun" patentini aldı. 1980'de Hindistan Televizyon Network'ünü başlattı. ABD ve Almanya'da geçirilen Yasalarla mali sıkıntıya düşen vatandaşlar, Televizyonlarına sahip

(11) Mascarenhas,Miquel,"News in Radio and Tv.",New York,1998,s.1

olmaya hak kazandılar.

20 Temmuz 1974'de yer alan Kıbrıs Türk barış Harekatı, Dünya Televizyon habercileri tarafından izlendi ve sık sık ekrana getirildi. Türk Televizyonculuğunda da ilk kez savaş muhabirlerinin yaralanmalarına ve Şehit oluşuna tanık olundu. Şehit Adem Yavuz bunlardan biridir.

Televizyon haberciliğinde devrim sayılacak gelişme CNN ile yaşandı. Bu 1980 yılının sonuna doğru yayına başlayan "CNN- Cable News Network"(Kablolu haber şebekesi) ile yaşandı. Sürekli haber yayını yapılarak izleyici tutulacağına inanan Turner, bu girişimi başlatırken, normal Televizyon yayını yapan çok uluslu şirketlerin bile tepkisine yol açtı. Ancak CNN başarılı oldu. Bu bir ilkti ve daha sonra birçok ülkede benzer oluşumlar ortaya çıktı.

1991 yılında Körfez Savaşı, tarihte ilk kez Televizyondan canlı olarak yayınlanan savaş oldu. CNN muhabiri Peter Arnett, El-Rasheed Otelinin damından, uydu aracılığıyla Dünya'ya, Bağdat'ın ortasından, savaşın canlı görüntülerini aktardı. Bunu olumsuz bulan ABD Genel Kurmayı, yayını kesmek için El-Rasheed Otelini bombaladı. (Türkiye'de NTV ,TRT-2 ve CNN-TÜRK sürekli haber kanalı olarak ilgi gördüler.BRT,1996-1999 yıllarında, haftalık olarak CNN'e özel haber üretti ve yayınlattı)(12).

2001 yılında artık uydu yayıncılığı, kablolu yayıncılık, kablolu-kablosuz Televizyon yayıncılığı, şifreli yayın çeşitlemesi vardır. Artık uydu bağlantısı sağlayan her ülke Okyanusları aşarak, Dünya'nın her yanına ulaşabilmekte, ses ve görüntü gönderebilmektedir. Seste "dijital" yayın, adeta doğal sesin yansımaları sağladı. Görüntüde de yapılan buluşlarla gerçeğe yakın görüntü aktarılması sağlandı. Televizyon yayıncılığı INTERNET'e taşındı. Bilgisayarlar artık "Televizyon alıcılarının" görevlerini de yüklendiler. İzleme veya resim ve hareket aktarma olanağı bu olayı da güçlendirdi. Haberciler artık Merkez Stüdyolarına bilgisayarlarla ses ve görüntü aktarır duruma geldiler.

(12) a.g.e.s.2

2001 yılında "Network" sayısında artış oldu. NBC, CBC, Dumond, CNN, CNBC, BBC, ITV, en etkin "Televizyon İletişim şebekeleri" olarak tanınmaktadırlar. Uydular aracılığıyla Dünya'nın her yanına ulaşmakta, halka doğrudan hitap etmektedirler.

1.2.Türkiye'de Radyo ve Televizyonun Tarihsel Gelişimi

Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de "Televizyondan" önce radyonun gelişimi söz konusu oldu. Amatör radyo yayıncılığı çalışmaları daha eski olmakla birlikte,Türkiye'de, Devletçe denetlenen ilk düzenli yayınlar,Ankara ve İstanbul'da kurulan iki küçük verici ile 1927'de başladı. Daha sonra 1938'de Ankara ve İstanbul'da, orta güçte iki yeni verici hizmete sokuldu.

Türkiye, uzun yıllar, biri uzun dalgadan , diğeri üç ayrı frekanstan kısa dalga yayınları yaparak hem içe, hem de dışa hitap etti. Eski Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan halk hedef kitlesi olduğu için kısa dalga Ankara Radyosu,çeşitli dillerde yayın yaptı. İkinci Dünya Savaşında, bu ülkelerin, güvenli haberleri kısa dalga Ankara radyosundan aldıkları bilinmektedir. Uzun dalgadan yayın yapan "Ankara radyosu" ise Türkiye'nin etkin sesi idi.

1949'da İstanbul Radyosu vericisinin gücünü 130 KW'a çıkarılması ve 1960'larda bölgelere de radyo kurulması ile radyo yayınları yaygınlaştı. 1960'larda İstanbul, İzmir, Ankara, Adana,Antalya, Gaziantep, Kars ve Van İl Radyolarının kurulmasıyla yaygınlaşan radyo yayınları, günümüzde 1 Mayıs 1964'de kurulan "Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu (TRT)" Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Kurum, Radyo-I, Radyo-II, Radyo-III ve Radyo IV ile yurt içine, Türkiye'nin Sesi ile de yurt dışındaki Türklere yönelik yayınlar yapmaktadır.

Televizyonun yayılması ve özele de yayın hakkı tanınması ile Türkiye'de de radyo FM kanalları başta olmak üzere genelde Radyoculuğun ve televizyon yayıncılığının altın çağı başladı. Türkiye'nin her yanında,hatta kentlerin semtlerinde "Özel Radyolar" yayına girdi. Bu haber,müzik,program bakımından da yenilik demekti. Bugün her Televizyon Yayıncılığının Türkiye genelinde Radyo yayıncılığı da vardır.

"Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun" Yasa ile oluşturulması, özel radyo ve televizyonların resmileşmelerini ve "Devlet tekelinin" tarihe karışmasını getirdi. Halen Türkiye'de Ulusal 36, bölgesel 108 ve yerel olarak 948 radyo yayın yapmaktadır(13).

Türkiye'de ilk televizyon yayını, 1952 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi gerçekleştirdi. Tamamen amatörler tarafından hayata geçirilen İTÜ Televizyonu eğitim amaçlı idi.Uzun süre haftada bir gün gece programları yayınladı.

Türkiye'de yaygın Televizyon yayıncılığına yönelik ilk adımlar 1963'de ABD'nin AFC teknik eğitim ve donanım programı çerçevesinde Türk Hükümeti ile yaptığı anlaşma ile atıldı. 1 Mayıs 1964'de TRT'nin Yasa ile kurulması ile "Televizyon" yayınlarına yönelik çalışmalar bu Kurumca ve programlı olarak başlatıldı.AFC ile yapılan anlaşma çerçevesinde 1966 yılında,Ankara'da Mithatpaşa Caddesinde TRT'ye ait bir apartmanın bodrum katında kapalı devre deneme yayınlar yapıldı. 31 Ocak 1968'de ise ilk deneme yayını buradan gerçekleştirildi. Son derece dar bir alana ulaşan bu yayın, haftada üç gün yapılıyordu.

1971'de İzmir,1972'de İstanbul Çamlıca, Eskişehir, Edirne, Elmadağ, İzmit, Balıkesir, 1973'de de Zonguldak,Söke, Bolu, Düzce, Erzurum ve 1974'de Kıbrıs vericileri işletmeye sokuldu ve ulaşılan alan genişletildi. Yayın siyah-beyazdı.

TRT, 1982 yılında Hükümetin tam desteği ile haftada birkaç kez renkli yayına geçti. Ülkede renkli televizyon cihazı yaygınlaştı. 1984'de de tüm yayınlar renkli oldu. 1986'da TRT-2 ve 1989'da TRT-3 faaliyete sokuldu. TRT-4 eğitim kanalı oldu. Daha sonra TRT-INT devreye sokularak Türkiye dışına ulaşılması sağlandı.

Türkiye'de radyo ve televizyonda "devrim" sayılacak gelişme, 1990 yılında yayına başlayan STAR-1 özel televizyonu ile oldu. Vericilerini Almanya'dan

(13) RTÜK,"Belge",Ankara,s.1

sağlayan ve uydu aracılığıyla Türkiye'nin her yanına ulaşan STAR-1 hiçbir izne dayanmadan yayına sokuldu. Stüdyolar Türkiye'de olmasına karşın, yayının çıkış noktası Almanya idi. Hükümet, olaya seyirci kaldı. Çünkü STAR-1 halk ve basının desteğini arkasına almıştı. Avrupa'dan ve Dünya'dan uydularla Türkiye'ye çeşitli yayınlar ulaşırken, Türk Halkının sadece TRT'ye mahkum edilmesi, TRT'nin de "Devlet yapısının" verdiği ağırlığı üzerinden atamaması, yayınların genelde halka hitap edememesi, halkı yenilikten yana tavır koymaya itti. Basın, "Özel radyo ve televizyonculuğu" zorladı. Televizyondaki bu girişim, ardından radyoculukta da devrimi yaşattı.

Türkiye'de, radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesini amaçlayan Yasa daha sonra kabul edildi. RTÜK olarak bilinen "Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu", aslında özel radyo ve televizyon yayıncılığı ile yapılan emrivakıyı kabullenip düzenleme yapmayı kendine görev bildi. Temmuz 1993'de Anayasa'nın 133 ncü maddesi değiştirildi ve radyo ve televizyon yayıncılık alanındaki "Devlet tekeli" kaldırıldı. Ancak 2001 yılında da RTÜK, henüz kanal ve frekans dağıtımını resmileştiremedi. Sansür olarak nitelenen cezalar içinde ekran karartmanın olması RTÜK'ü çirkin yaptı. Bu yüzden Mayıs 2001'de RTÜK Yasası değiştirildi. Oluşuma yeni şekil verildi. İletişim alanının temsilcilerinin de Kurula alınmasına olanak sağlandı. Ekran karartma kaldırıldı; yerine para cezası getirildi.

Türkiye'de televizyon yayıncılığında son durum şöyledir. RTÜK kayıtlarına göre halen Türkiye'de 16 Ulusal, 15 bölgesel ve 200 yerel televizyon faaliyet göstermektedir. RTÜK henüz frekans ve kanalları onaylamadı. Mayıs 2001 itibarıyla çalışmalar sürmektedir. Ulusal olarak yayın yapan NTV, CNN-TURK KANAL E ve TRT-2 haber kanalı olarak yayın yapmakta, diğerleri haber dahil, eğlence, müzik ve film sunmaktadırlar. Televizyon, Türkiye'de son derece etkin konumda bulunmaktadır. Artık seçimler Televizyon yayınlarının etkisi altında geçmektedir(14).

"KABLOLU TELEVİZYON" yayıncılığı Türkiye'de de gelişmektedir. CINE-5

(14) a.g.e.s.3

ile başlayan bu girişim, TELE-10, DİJİTÜRK, NTV-MSNBC ile yayılmaktadır. Halen 300 kanallı kablolu Televizyona ulaşılmış durumdadır.

TÜRKTELEKOM'un sahip olduğu 1-C, 1-B ve 2-A uyduları sayesinde açık ve kablolu Televizyonculuk hızla gelişmektedir. Bu yapıdan habercilik ve Bankacılık da yararlanmaktadır.

1.3. K.K.T.C.'de Radyo ve Televizyonun Tarihsel Gelişimi

Kıbrıs'ta yayın yapan herhangi bir "Radyo Stasyonunun" bulunmadığı yıllarda 1930'lardan itibaren evlere elektrikli radyo alıcıları girmeye başladı. Bunlarla yakın ülkelerdeki yayınlar dinleniyordu. Bir iddiaya göre, Limasol'da, İngiliz üslerinde, İkinci Dünya Savaşı sonuna doğru Arap ülkelerinde bulunan İngiliz askerleri ile bizzat Arap halklarına hitap eden bir "Radyo Stasyonu" faaliyete sokuldu. Bu Kıbrıs'ın ilk radyosu idi.

1948 yılında ilk radyo stasyonu İngiliz Sömürge Yönetimi tarafından, öncelikle askerlere hizmet vermek üzere, Lefkoşa yakınlarında Lakadamyada "Cyprus Forces Broadcasting Service-Kıbrıs askeri radyo yayın servisi" ismi ile kuruldu. Radyo 1949 yılından sonra haftada iki kez 30 dakikalık Türkçe ve her gün birer saatlik Rumca Program yayınlıyordu. 1950'de radyo ruhsat sayısı 1945 yılındaki sayıyı katladı. Radyo bir yerde İngiliz Sömürge Yönetimin resmi açıklamalarını yayınlayan ve Yönetimin resmi sözcüsü konumuna gelen yapıda idi(15).

Kıbrıs'ta sivil halka dönük ilk etkin radyo, İngiliz sömürge yönetimi döneminde 4 Ekim 1953 yılında, Lefkoşa'nın güneyinde Lakadamyada, "Cyprus Broadcasting Corporation(CBC)-Kıbrıs Yayın Korporasyonu" üç dilde faaliyete sokuldu. Ancak radyo, Salı ve Cuma günlerinde Türkçe, 4 gün de Rumca yayın yaparak "Türk ve Rum Toplumuna" İngiliz Valiliğinin izin sınırları içinde haberler ve programlar sunuyordu. Türkçe ve Rumca'dan geriye kalan saatlerde sürekli

(15) Dedecay, Servet Sami, "Kıbrıs'ta Enformasyon", Lefkoşa, 1988, cilt II-s.46

İngilizce yayın vardı. Haber, müzik, radyo tiyatrosu ve söyleşiler yayınlayan bu radyo, en çok "İstek programları " ile ünlendi.

Bir yerde bu "Radyonun", yayınları ile Türk ve Rumların İngiltere'ye göçü hızlandığı bilinmektedir. Bu İngiliz Sömürge Yönetiminin ana politikası idi. Londra'ya göç eden Türk ve Rumlara hitaben yapılan yayınlarda, İngiltere'nin, yaşamak için seçilmiş en iyi yer olduğu anlatılmakta , yapılan band yayınları ile Londra'ya göç edenlerin Kıbrıs'taki ailelerine hitap etmeleri,orada iyi olduklarını aktarmaları, herkesin iyi kazança kavuştuklarının işaret edilmesi özen gösterilen konulardı. Göç bu yayınlarla teşvik edilirdi. Çünkü İngiltere'nin savaş sonrasında işçiye ihtiyacı vardı. Kıbrıs'ta da alevlenen milliyetçilik akımlarını önlemek, İngiliz Yönetiminin ana amacı idi. Bu vurgulamadan sonra sunulan müzik parçası, genelde "ülkeye duyulan hasreti" dile getiren yanık hava olurdu.

Lakadamyaya Radyosuna paralel olarak, adadaki İngiliz askerlerine hitap edebilmesi için İngiliz üssü olan Dikelya'da "BFBS" yani "British Forces Broadcasting Service" ismi altında radyo devreye sokuldu.

1960'a kadar herkesin dinlediği tek Radyo olan Lakadamyaya radyosu, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanı ile "Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'na " devredildi. Burada iki kanallı yayın yapılmakta, bunların ayrı ayrı yönetimleri bulunmakta idi. Biri Türkçe, öteki Rumca yayın yapıyordu. Toplumlara verilen bu hak Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'ndan kaynaklanıyordu. "Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu" daha sonra Yasa ile kuruluşunu tamamladı. Bir Türk ve bir Rum Müdür tarafından yönetildi. 21 Aralık 1963'e kadar Türk Müdür olarak rahmetli Suphi Rıza görev yaptı.

21 Aralık 1963'de Rum saldırıları ile Lakadamyaya'daki "Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nun" ortak çalışması son buldu. Türk spikerlerden bazıları öldürüldü. Gerisi de tehdit edildi ve kovuldu. Türkçe yayın kanalı Rumlarca işgal edildi. Daha sonra Rum spikerler bu kanaldan, kırık Türkçeleri ile propaganda amaçlı yayınlar yaptılar.

Rum Ulusal davasına hizmet eden yayınlar yaptı.Halen de bunu sürdürmektedir. KKTC'de Ulusal Mücadele radyonun kuruluşunu zorladığı ve radyoya erişim kolay olduğu için "Bayrak radyosu" ile çıkış yolu bulunmuştu. Ancak pahalı bir uğraş olan ve kuşatma altındaki Türk Halkının Televizyon araç ve gereçlerini teminde zorlanması, "KKTC Televizyonunun" kuruluşunu ileriki yıllara attı.

20 Temmuz 1974'de mutlu Barış Harekatı ile önce Türkiye Televizyonu'nun antenler yoluyla aktarılmasına gidildi. Daha sonra 1976 *başlarında Diyarbakır'daki vericiler KKTC'ye aktarıldı. Lefkoşa'da, Kızılbaz* semtindeki küçük bir bina stüdyoya çevrildi. İlk yayınlar buradan BRT olarak yapıldı. Daha sonra Lefkoşa'nın kuzeyindeki şimdiki binalara taşındı(17).

II. RADYO VE TELEVİZYONUN TEKNOLOJİK GELİŞİMİ

Radyo, iletişim sinyallerinin elektromagnetik dalgalar aracılığıyla gönderilmesi ve alınması temeline dayanmaktadır. Radyo terimi ise daha çok ses sinyallerinin iletilmesi anlamında kullanılır. Radyo,uzun mesafelere bilgi aktarımı sağlayan çağdaş iletişim aracıdır. Telli ve daha sonra bulunan telsiz haberleşme, "Radyoya" giden yolu açtı. Ne var ki, kimse telsiz haberleşmesinden radyoya ulaşırken, bu sihirli kutunun "hayatın" bir parçacı olabileceğini tahmin edememişti. Ses iletimi, istenen hedefti. Sesin, tele bağımlı olmadan uzaklara ulaşmasının sağlanmasının yeni dev adımları izleyeceği ve bunun günlük hayatı etkileyeceği farkedilmemişti. Oysa insanlık dev bir adım atmayı 114 yıl önce başarmıştı.

Radyo iletişimde kullanılan ve radyo dalgaları olarak adlandırılan elektromagnetik dalgalar, verici ile alıcı arasında düz bir çizgi üzerinde yol alabileceği gibi,alıcıya, iyonosferden yansıyarak, ya da günümüzde olduğu gibi bir haberleşme uydusu aracılığıyla da yansıyabilir.

Radyo iletişimde kullanılan elektromagnetik dalgalar 3 kHz ile

(17) Sayıl,Altay,"Bayrak...Bayrak...Bayrak",Lefkoşa,2000,s.13

30GHz(Giga herz),arasındaki frekans bölgesini kapsar. Radyo frekansları olarak adlandırılan bu frekanslar,bandlara ayrılmış ve her bandın kullanım biçimi, Uluslararası anlaşmalarla belirlenmişti. Radyo yayınlarında kullanılan frekanslar, uzun, orta, kısa ve çok kısa dalga denilen FM bandı olarak adlandırılan bandlara ayrılır. Radyo dalgaları uzaya,bir verici anten aracılığıyla yayılır. Alıcı tarafta ise bir alıcı anten, dalgayı alıp elektrik sinyaline dönüştürür. Vericiden yayınlanan dalga, radyoda ses ve televizyonda ses ve görüntü biçimindeki bilginin frekansı ve genliği,sabit bir taşıyıcı dalga üzerine bindirilmesi yoluyla elde edilir. Burada "modülasyon", ana işlevi oluşturur(18).

Radyo'nun geçmişi 1887 yılına yani 114 yıl geriye uzanır. Daha önceleri uzak mesafeler arasında haberleşme, telgraf ve telefonlarda kullanılan kablo gibi fiziksel bağlantılar sayesinde sağlanıyordu. 1887'de Alman Heinrich Hertz, radyo dalgalarının varlığını ilk kez kanıtladı.1894'de Sir Oliver Lodge, İngiltere'de, radyo dalgalarıyla birkaç yüz metre uzaklığa ilk haberi ulaştırmayı başardı. 1895'de İtalyan Guglielmo Marconi, benzer deneyler yaptı ve 1896'da Londra'daki Posta Merkez binasının damından iki kilometre uzaktaki Salisbury Plain'le ilk telsiz haberleşmesini gerçekleştirdi. Bununla sesin tele gereksinim duyulmadan naklinin olabilirliği kanıtlandı. 1901'de Marconi, Avrupa ve Amerika arasında, Atlas Okyanusu üstünden,Cornwall ile Newfoundland arasında,3200 kilometre mesafeye ses iletişimini sağladı. Radyo mesajı Okyanus ötesine ulaştırılmıştı(19).

İleride "TELEVİZYON" adı verilecek buluşa ulaşana kadar, ses ve görüntüyü birlikte sunabilmek için ilk araştırmalar 1831 yılına kadar uzanır. İngiltere'de Michael Faraday ve Joseph Henry, Elektromagnetizm alanında deneyler yaptılar ve bu çalışmaları ile "elektriğe dayalı haberleşme" için zemin oluşturdular. 1867'de İtalyan fizikçi Abbe Giovanni Caselli, "Pantelegraf" adını verdiği sistemle uzak bir mesafeye sabit görüntü(fix images) gönderen ilk bilim adamı oldu. 1873'de ise yine İngiltere'de May ve Smith isimli iki genç

(18) Meydan Larouse,s.117

(19)Keshisoglu,John,"History:Radio and Tv.-TVR-50",Los Angeles,1999,s.2

araştırmacı mühendis, selenyum ve ışıkla yaptıkları deneyler sonucunda tarihin ilk "elektronik görüntülerini" elde ettiler. Bu elektriğin sinyale dönüşmesi idi. Başlangıç için başarılı idi. 1880'de George Carey ilke olarak düzinelerce çok ve ışığa hassas "Selenyum pilleri" kullanarak yeni bir sistem oluşturdu.

Görüntüyü mekanik olarak tarama yöntemini Alman bilim adamı Paul Nipkow, 1884 yılında buldu. Nipkow, helezon şeklinde delikleri bulunan bir diskten oluşan ilk mekanik televizyon sisteminin patentini aldı. Diskin dönmesi ile göz, diskın tüm deliklerinden geçen noktaları birleştirerek görüntüyü yeniden oluşturmaktadır. 1895'de G.Marconi, radyo-telgrafi(Telsiz telgraf) geliştirerek, mors alfabesi ilk haberleşmeyi gerçekleştirdi.

Günümüzde "resim tüpü" olarak kullanılan katod ışınlı tüpü,1897'de Alman fizikçi Karl Braun tarafından geliştirildi. 1901'de G.Marconi Atlas Okyanusu ötesine mors kodlu ilk telsiz mesajını geçti. 1906'da Lee De Forest sinyalleri yükseltmeye yarayan ve elektronikte devrim sayılan "Audion" isimli vakum tüpü geliştirdi. Rusya'da ise Boris Rossing,"Katod" ışınını "Nipkow dönen diskini" birleştirerek ilk kez çalışan bir "Televizyon" sistemini kurdu. 1907'de Boris Rossing, mekanik "mirror-drum apparatus'u " (Aynalı davul) kamera,"Katod" ışın tüpünü de alıcı olarak kullanmak suretiyle basit şekilli objelerin silüetlerini siyah-beyaz olarak iletmeyi başardı(20).

1908-1911 yılları arasında A.A.Campbell,(Skoç) isimli elektrik mühendisi,"Katod ışın tüpünü", hem alıcı, hem de kamera olarak kullanacak bir elektronik Televizyon sistemi için öneriler yayınladı.

Bu alanda en önemli buluş ise önce Westinghouse'da başlayan ve daha sonra RCA şirketine geçen Rus asıllı Amerikalı mühendis Vladymir K.Zworykin'in geliştirdiği ve 1923'de patentini aldığı "IKONOSKOP" adını verdiği kamera tüpü oldu. Zworykin, daha sonra "KINESKOPU", yani resim alıcı tüpünü de geliştirdi. Bu nedenle Zworykin modern "Televizyonculuğun" kurucusu olarak kabul edilir(21).

(20)Schatzkin,s.2

(21)Cooper,s.3

1924'de John Lodge Baird, Nipkow'un sistemini geliştirerek ilk kez mekanik sistemle hareket halindeki resimlerin siluetlerinin görüntüsünü bir alıcıya iletti. Baird, 1925'de de ilk gerçek Televizyon görüntüsünü elde etti. Hemen sonra, V.Zworkin, renkli televizyonun patentini aldı. Ancak elektronik renkli sistem ve yayıncılık ancak 1950'lerde geliştirildi.

John Lodge Baird, 1926'da Londra'daki laboratuvarında, mekanik televizyonu ile halka açık ilk gösterisini yaptı. Bu gösteriden sonra Amerika'da Westinghouse, General Elektrik ve RCA Şirketlerinin ortaklığı ile ünlü ABD Radyo ve Televizyon Şirketi "NBC" kuruldu. Ertesi yıl, 1927'de önce Londra'da BBC, daha sonra ABD'de CBS faaliyete geçti.

II.BÖLÜM

I.GELİŞEN İLETİŞİM AĞI İÇİNDE KKTC'DE RADYO VE TELEVİZYON

1.1.Radyo

Kıbrıs Türk Halkı,1963 sonunda başlayan Rum silahlı saldırılarına kadar "Kıbrıs Cumhuriyeti" anlaşmalar ve Anayasası çerçevesinde "Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nu" kullandı. Bu bir ortaklık hakkı idi.

1.1.1.TMT Radyoları Dönemi ve "Bayrak"

Rumlara oranla Türk Halkı radyoculukta, "Ulusal mücadele gereği", daha büyük sonuçlar aldı. Lefkoşa'da, Lider Dr.Fazıl Küçük'ün garajında, araba pilleri ile çalışan BAYRAK RADYOSU 25 Aralık 1963 sabahı efsanevi "Türk Mukavemet Teşkilatı" tarafından ve Başkomutan "Bozkurt" kod adlı Kurmay Albay Kenan Çoygun'un emri ile faaliyete geçirildi. TMT merkez karargahından Ahmet Atamsoy Bayrak Radyosu'nun ilk Yöneticisi oldu. Radyodan ilk kez "Bayrak...Bayrak...Bayrak..." sözleri ünlü tiyatro sanatçısı ve yazar Kemal Tunc tarafından okundu. Mücadelenin bayraktarlığını yapan Radyo, TMT'nin malı olarak yıllarca yayınıni sürdürdü.

Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nda görev yapan personelden TMT Radyolarında görev kabul edenler, Bayrak Radyosu'nda görevlendirildiler. TMT adına Müdür Ahmet Atamsoy olmakla birlikte, alt Yönetimde Suphi Rıza, Hakkı Süha, Harit Fedai, Mehmet Fehmi, Tuğrul Hilmi, Erdoğan Naim, rahmetli İzzet Rıza Yalın, Ziya Dinçer, Özer Berkem,Kadri Ballı, Fevziye Hulusi,Merih Tel ve Rumca yayınlarda Cafer Elgin görev yüklendiler.

Daha sonra Atatürk Meydanındaki Posta Dairesi binalarına taşınan radyo, gizli yollardan Anavatan Türkiye'den sağlanan yayın aygıtlarına sahip oldu. Güçlü vericilere kavuştu.Bayrak Radyosu, savaş yıllarının "Mukavemet radyosu" ilkesi ile "Orta dalgadan" faaliyet gösterdi. Adanın her yanına mesajlar gönderdi.

Çatışmaları haber verdi. Çatışma anında adeta çatışmaya katıldı. Yön verdi. Kıbrıs Türk Halkının, dışa açılan en gür sesi oldu. Rum ve yabancı basın, Türk Yönetimini ve Türk Halkını ilgilendiren "güvenilir" haberleri Bayrak radyosundan aldı ve kullandı. 1966'dan itibaren Bayrak radyosu yeni bir verici ile ikinci kanaldan yabancı dilde yayına başladı.

Bayrak Radyosu, Televizyon yayınlarının Kızılbaş Stüdyosunda başlamasından sonra, dağınıklığa son verilebilmesi için Lefkoşa'nın kuzeyinde 1987'de BRTK sitesi inşaatı başlatıldı. BRTK, 1989'da kendi binasına kavuştu. Yıllarca biri orta ve biri FM yayını olmak üzere iki kanaldan yayın yaptı. FM yayını 4 Aralık 1977'de başladı. 22 Temmuz 1983'de Yasa ile "Bayrak Radyo ve Televizyon Kurumu" oluştu.

1997'den itibaren Bayrak Radyo ve Televizyon Kurumu, RADYO I, BAYRAK INTERNATIONAL, BAYRAK KLASİK ve BAYRAK FM olarak 4 ayrı kanaldan radyo yayıncılığına kavuştu. Uydu yayınlarından yararlanan Radyo, sesini Okyanuslar ötesine taşıdı.

1.1.2.TMT Sancak Radyoları

1963 çarpışmaları Lefkoşa ile ulaşımı ve haberleşmeyi kesince, her kaza merkezinde varolan TMT'nin SANCAK yapısı içinde radyolar kuruldu. 10 Şubat 1964'de GaziMağusa'da CANBULAT RADYOSU(Yarbay Turgut Sökmen, İsmet Kotak, Kemal Pehlivan, Selçuk Veli, Şehit Hüseyin Akil, Bihter Naim, Şermin Kotak, Firdevs Kaşif), 1964 yazında İskele'de (Larnaka) DOĞAN'IN SESİ, Nisan 1964'de LEFKE'de SANCAK RADYOSU(Aziz Fedai), 1964 yılının son aylarında GaziBafta GAZİBAF'IN SESİ(Esat Fellahoğlu-Ömer Yılmaz Ayrıl) radyoları yıllarca Türkün mukavemetini ayakta tuttular. Amatör ruhla haberler verildi, müzik, eğlence ve eğitim programları sunuldu. Limasol'da da kısa süre yayın yapan LİMASOL'UN SESİ (Faik Kasapoğlu, Mustafa Çağatay,Tuncay Çağatay,Yücel Köseoğlu) oldu. TMT radyoları, 20 Temmuz 1974 mutlu barış harekatı sonunda GaziMağusa hariç görevin tamamlandığı kabul edilerek

kapatıldılar. GaziMağusa Canbulat Radyosu 1983 yılına kadar yayınlarını sürdürdü(1).

Kıbrıs Ulusal mücadelesinde isminde "Kıbrıs" olup da Kıbrıs dışında Anamur'da yayın yapan "KIBRIS'IN SESİ" radyosunu, Kıbrıs'a yabancı radyo olarak niteleyemeyiz. Türk Mukavemet teşkilatı'nın antenleri Kıbrıs'a yönlendirilmiş olan KIBRIS'IN SESİ Radyosu, güçlü vericilerle ve Türkçe, Rumca, İngilizce haber ve yorumları ile Eylül 1964'de yayına sokuldu. Kıbrıs'tan TMT emriyle Anamur'a aktarılan Mücahitler eliyle yayınları sürdürüldü. Burada bir Albay başkanlığında Ahmet Şevki, Tegi Münir, Cafer Elgin, Hilmi Murat, Mustafa Adiloğlu, Saffet Soykal görev yaptılar. Daha sonra buraya Ankara'dan Binbaşı Metin Güner, Fuat Veziroğlu ve Erenköy'den Celal Mahmutoğlu, Hüseyin Hes gönderildi. KIBRIS'IN SESİ, TMT'nin dışa açılan penceresi idi. Yayınlarına 1979 yılında son verildi. (Halen Bölge Meteoroloji Stasyonu olarak faaliyet göstermektedir).

1.1.3.Özel Radyolar

KKTC'de "Özel Radyolar", Türkiye'de yapılan radyo ve televizyon yayını olduğu konusundaki zorlamayı izlediler. Türkiye'de olduğu gibi KKTC'de de Yasa çıkmadan BRTK'ye ait tekel, fiilen "First FM" ile kırıldı. Açılışına Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bazı Bakanlar katıldılar. Oysa frekans tahsis hakkı Yayın Yüksek Kurulu Yasası yürürlüğe girinceye kadar BRTK'ya aitti.

"First FM'i" diğer özel radyoların yayını izledi. KKTC'de Yayın Yüksek Kurulu'nun oluşması ve frekans tahsisi yapıldıktan sonra radyoculuk yaygınlaştı. Üniversitelerde eğitim amaçlı olarak FM kanalından kendi radyolarını faaliyete geçirdiler. Halen Mayıs 2001 itibarıyla KKTC'de faaliyette olan radyoların listesi şöyledir:

BRT: BRT-1 (uzak dalga, kısa dalga ve FM yayını), BRT-FM, BRT-INT, BRT-KLASİK
Sivil Savunma Teşkilatı: Radyo VATAN. Kıbrıs Türk Güvenlik Kuvvetleri: GKK-FM.

(1) Sayı, s. 102-111.

TRT: TRT-1,TRT-INT.

Üniversiteler: YDÜ-FM, DAÜ-FM, GAÜ-FM, LAÜ-FM(Yayına hazırlanıyor).

Özeller: FIRST-FM, Kıbrıs-FM, Akdeniz-FM, Sim-FM, Diriliş-FM, Güneş-FM, Dance-FM, Asram-FM, Radyo-Plus, Cool-FM, CIU-FM, Show-Radyo, Süper-FM, Kral-FM, Metro-FM, TGRT-FM, Basın-Radyo-Tv(2).

1.2.Televizyon

1974 Barış Harekatı öncesinde Kıbrıs Türk Halkı, Rum kontrolündeki "KRYK'i" izlemek durumunda kaldı. Arada hava koşullarının iyi olduğu günlerde, Arap televizyonlarını da izlemek olanağı bulunuyordu. Türk Halkı,kendi televizyonuna özlem duyuyordu.

1.2.1.Bayrak Radyo Televizyonu

21 Aralık 1963 ile 20 temmuz 1974 arasında radyo yayıncılığına hızla giren "Türk Mukavemet teşkilatı", "Televizyon" yayıncılığı pahalı ve Türkiye'de de yeni olduğu için bu alana giremedi. Rum Televizyonunun İngilizce yaptığı yayınlar, gösterdiği dizi ve tam boydaki filmler Türk Halkınca da izlendi.

Rum Yönetimi radyoyu kullandığı gibi, Televizyonu da Türk Halkına karşı silah olarak kullandı. Ruma hizmet eden hainleri ekrana çıkarmak suretiyle, Türk halkının mukavemetini kırmak için çaba harcadı. Türkiye hakkında kabul edilmez çirkin yayınlar yaptı. 9 Eylül'de İzmir'den denize dökülen Yunan askerinin Anadolu içlerinde yaptığı kıyımı unutturmak için, savaş sırasındaki göçleri, Türkiye'yi kötülemek için kullandı. Türkiye'deki her felaket haberi, Rum televizyonu için vazgeçilmez haber oldu. Amaç, Türk Halkını Anavatanından soğutmak, silahlı mukavemeti kırmak ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a

(2) Yayın Yüksek Kurulu-Belge",Lefkoşa,1997,s.1

bağlanmasını(ENOSİS) gerçekleştirmektir.

Türk Halkı, Rumların yayınlarına, sadece Bayrak Radyosu ve TMT bölge radyoları ile yanıt vermek zorunda idi. Televizyonun eksikliği acı olarak hissedildi. 1970 yılında Çalışma, Kooperatif ve Rehabilitasyon Bakanı İsmet Kotak ile Bayrak Radyosu Teknik İşler Müdürü Tuğrul Hilmi, "Televizyon Projesi" için Bakanlar Kurulu kararı ile Fransa'ya gönderildi. Paris'te Thomson CSF ile toplantılar yapıldı. 2 kilowattlık verici ve stüdyo aygıtları konusunda anlaşmaya varıldı. Bayrak-Tv 'nin kuruluşu için her türlü gereksinim, gizli yoldan GaziMağusa limanına getirilecek ve TMT eliyle gizlice limandan Türk kesimine aktarılacaktı. Krediyi Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası Ltd veriyordu. Ancak Türkiye 12 Mart dönemine girmişti ve TRT'nin başında olan Musa Öğün Paşa,"Henüz Türkiye'de bile emeklemekte olan televizyonun Kıbrıs'ta başaramayacağına" karar verdi ve girişimi önledi. Türkiye'de "Ankara Televizyonu" henüz kısıtlı saatlerde yayın yapıyordu. Gösterilen gerekçe ise "Gösterime sokulacak malzeme bir defa havaya çıktı mı,tekrarlanamaz;Kıbrıs'ta yayına malzeme hazırlamak mümkün değil" şeklinde idi. Oysa Bayrak radyosunu yaratan TMT inancı ve gücü, Bayrak Televizyonunu da yayına sokacak ve sürdürecektir düzeyde idi. O yıl büyük bir fırsat kaçırıldı.

Rum Televizyonu ise zehir kismaya devam etti. 20 Temmuz 1974 Barış Harekatının Rumlar açısından en büyük kozu "Televizyon" idi. Harekat esnasında "Türk uçaklarının" düşürüldüğünü yayıp, başka ülkelerdeki uçak düşürölme olaylarını ekrana getirip, morali çökertmek istiyordu. Bombalarla susturuluncaya kadar Rum Televizyonu zehir kustu.

Harekattan sonra hızla adaya getirilen vericiler ve antenlerle Türkiye Televizyon yayınının aktarılmasına çalışıldı. Halk, televizyona o kadar susamıştı ki, "TRT logosuna" bile geçişi beklemeden "Test kart" gösterimini izlemeği görev bildi. Çünkü açılısta Ulusal marşlar çalınıyordu.

Kısa bir süre sonra 1976 yılında KKTC'ye Diyarbakır'dan aktarılan Stüdyo malzemeleri ve vericilerle Bayrak Televizyonu, Lefkoşa Kızılbaş Stüdyosundan, çok kısıtlı olanaklarla yayına geçti. Artık KKTC'nin de "Televizyonu" vardı. O

günden sonra "Ulusal mücadele" propagandası ekrana taşındı. Türkiye'den bol bol dizi filmleri, uzun metrajlı konulu filmler, dökümanterler, müzik programları BRT-Televizyonuna aktarıldı. Siyah beyaz yayın yapıyordu.

1983'de ilk "Bayrak radyo ve Televizyon Kurumu" Yasası kabul edildi ve artık TMT yönetimi sona erdi. Radyo ve Televizyon sivil yapıya sokuldu. Lefkoşa'nın kuzeyinde bugünkü inşaat yapıldı ve BRTK buraya taşındı. Stüdyoların tamamlanması 1996-1998 yıllarına kadar uzadı. Bu yıllarda BRT radyo ve televizyon kanalı olarak Uydu ve INTERNET yayıncılığına taşındı. Halen BRT-1 ve BRT-2 olarak iki kanaldan televizyon yayıncılığı yapılmaktadır.

1.2.2.Özel Televizyonlar

"Özel Televizyon" yayıncılığı, özel radyonun yayına girmesini izledi. Bu kez "Kanal T" ismi altında ilk özel televizyon yayınına geçildi. "Kamu ve Özel Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Yasası" 21 Temmuz 1997'de yürürlüğe konana kadar ilk televizyon da, ilk radyo gibi Yasa dışı faaliyetini sürdürdü. Yasa gereği "Yayın Yüksek Kurulu" oluştuktan ve Yasanın gereklerini yerine getirmeye başladıktan sonra radyolarda olduğu gibi televizyonlarda da kanal tahsisı yapıldı ve BRT'nin kanal tahsisine son verildi(3).

Yayın Yüksek Kurulu kayıtlarına göre halen KKTC'de faaliyet göstermekte olan "Televizyonların" listesi şöyledir:

BRT : BRT-1, BRT-2, EK-Tv.

TRT : TRT-1, TRT-2, TRT-3, TRT-4, TRT-INT.

Özel :KANAL T, Akdeniz-Tv., GENÇ-Tv., Kıbrıs-Tv., Asram Tv., Sim Tv., Show-Tv., NTV, ATV, STAR-Tv., Kral Tv., Kanal D, TGRT, Basın Radyo-Tv., DIGITURK, Tele-10, CINE 5.

(3) "Yayın Yüksek Kurulu-Belge, Lefkoşa, s.1

II.INTERNET RADYO VE TELEVİZYONCULUĞU VE KABLOLU TV.

2.1.Internet Radyo ve Televizyonculuğu

Çağımız hiç kuşkusuz bilgi çağıdır. INTERNET ise bilgi demektir. Dünya'nın tüm kütüphanelerindeki kaitaplar, Üniversite arşivleri, araştırma kurumlarının raporları elimizin altındadır. Hatta HUBBLE teleskobu vasıtasıyla Dünya dışından da bilgi edinmek imkan dahilindedir. Yaklaşık olarak 3 milyon bilgisayarın bağlı olduğu bu NET-WORK, bize sınırsız bilgi kaynağı sağlamaktadır.

Bilgiye ulaşım, bilgiye erişim, amacıyla geliştirilen teknoloji, bir yerde, radyo ve televizyonu da bu alandan yararlanmaya itti. Bilgisayar ağına giren yüzbinlerce radyo ve binlerce televizyon, bunlarla kalmayıp, ayrı ayrı programlarına da erişim olanağından yararlandılar. Okyanuslar ötesine sesini ulaştıran radyo, masada çalışma yapan iş adamına, Üniversite öğrencisine, ev hanımına hitap etmektedir. Televizyon "alıcıya" gereksinim duymadan, bilgisayar ekranına yansımakta, olayları anında Dünya'nın her yanına gönderme olanağı doğmaktadır. Havadan yapılamayan bu "aktarma" INTERNET'ten anında ve kolayca başarılmaktadır.

INTERNET, radyoculuğu ve televizyonculuğu, var olan yayını aktarma bile olsa, etkisini arttırdığı nedeniyle önemlidir. Çünkü sınır, ülke engeli, yasal engel tanımamaktadır(4).

Dünya'da, Türkiye'de ve KKTC'de uygulama yapılmaktadır. 1997 yılında BRT, INTERNET yayıncılığına geçti. Halen Dünyanın her yanından, BRT radyo ve televizyona INTERNET'ten erişilmektedir.

(4)Tunç,Murat ve Mithat Uysal,"INTERNET",İstanbul,1996,113

2.2. Kablolu Televizyon

1940-1950'li yıllarda,dağlık ve coğrafik olarak uzak bölgelerde bulunan konutlara "Televizyon sinyallerinin" net olarak ulaşamaması sonucu, 1948 yılında bu mağdur ailelere Televizyon hizmeti vermek üzere "Kablolu Televizyon" icat edildi. Dağların zirvesine veya uygun yüksek noktalara antenler dikildi, evlere kablolar döşendi ve buradan kulelere bağlanarak Televizyon yayınının alınması sağlandı.

1950 yılına gelindiğinde 14 bin aboneye hizmet veren 70 kablolu sistem bulunuyordu. 1950'lerin sonunda kablolu Televizyon operatörlerinin yüzlerce mil uzaklıktan yayınlanan sinyalleri alabilecek konuma gelmeleri ile birlikte olaya bakış açıları değişmeye başlamış, kablolu Televizyonlar sadece yerel yayınların iletimini yapan bir araç olmaktan çıkıp,kendi hazırladıkları paket programlarla da hizmet veren bir rol üstlenmişlerdir.

1960'lı yıllarda, 850 bin aboneye hizmet veren yaklaşık 800 kablolu sistem faaliyet göstermekte idi.

Doğal olarak kablolu sistemin büyümesini yerel ve bölgesel Televizyon Stasyonları bir rekabetin başlangıcı olarak değerlendirdiler. Yayıncılık sektörünün bu konudaki endişelerinin artması üzerine, Amerika'da, FCC yetki alanını genişleterek, kablolu Televizyon sistemlerinin uzak mesafeli Televizyon sinyallerinin iletimine kısıtlamalar getirdi. Bu karar, fiili olarak büyük pazarlarda kablolu Televizyonun gelişmesini dondurmuş olmakta idi. Avrupa ülkelerinde daha katı kurallar olduğundan kablolu Televizyonun gelişmesi daha zor oldu.

1970'li yılların başında FCC aynı tutumunu sürdürdü ve uyguladığı politikalarla kablolu Televizyonların film göstermeleri, spor yayını yapmaları, seri veya dizi programcılığı yayını, büyük ölçüde sınırlandırıldı. Bu kısıtlamalar 1972 yılı sonuna kadar sürdü. Yavaş yavaş katı kuralların yumuşatılması süreci başlatıldı. 1970'li yıllar boyunca kablolu Televizyon sektörü, Federal, Eyalet ve Yerel yetkililer nezdinde kısıtlamaların azaltılması için yürüttükleri yoğun ve organize çabalar sonucu, kısıtlamaların hafifletilmesi mümkün oldu. Engellerin azalması ile birlikte ve kablolu sistemin öncülüğünü yaptığı "Uydu haberleşme

teknolojisi" sayesinde tüketiciciye verilen hizmetlerde önemli bir büyüme meydana geldi ve abone sayısında patlama oldu.

1972 yılında ise, "Sterling Manhattan Cable" Şirketinden Charles Dollan ve Gerrald Levin, ülkenin ilk "Pay-Tv"(Ödemeli Televizyon) networkü olan "Home Box Office-HBO" kurdular. Bu girişim,"Ulusal Uydu" sistemi ile dağıtımaya yol açtı. Sistem, yeni onaylanan "Domestik Uydu Yayıncılığını" kullanıyordu. Uydu,dramatik değişikliklere yol açtılar. "Program networklerinde" patlamaya varan büyüme sağladılar.

Uydu hizmetlerinden yararlanma yoluna giden ABD'deki ikinci kuruluş, spor olaylarını ve klasik filmleri yayınlayan Atlanta'daki bir yerel televizyon stasyonu oldu.

Ted Turner'in sahip olduğu bu Televizyon Stasyonu, mevcut mikro dağıtımını, uydu dağıtımını ile değiştirdi ve kısa sürede ilk "Super Station" olarak anılmaya başlandı.

1970'lerin sonunda kablolu Televizyon abonelerinin sayısı 15 milyona ulaştı.1980'li yıllarda, uydu aracılığıyla program yayınları ABD ve Avrupa'da gelişirken, 1984 yılında geçirilen kablolu yayınlar yasası ile sektörün önündeki engeller kaldırıldı. O güne kadar görülmemiş boyutlarda kablolu sisteme ve programcılığa yatırımlar yapılmaya başlandı.

Yasa değişikliğinin, kablolu Televizyonların verdikleri hizmetlerdeki hızlı büyümeye güçlü ve olumlu bir katkı yaptığını herkes kabul etmektedir. 1984-1992 yılları arasında kablo döşenmesi için sektörün yaptığı harcamaların toplamı 15 milyar doların üzerindedir. Bundan da fazlası, program geliştirilmesi için harcanmıştır. Bu İkinci Dünya Savaşından sonraki en büyük özel sektör projesidir(5).

1980'li yılların sonunda, kablolu Televizyon abone sayısı, 53 milyona yaklaşmış, kablolu program networklerinin sayısı 1980'de 28 iken 1989 yılında 74'e ulaşmıştır.

(5) Evensen,Steve, Douglas Mickey,"The Cable Tv.Industry",INTERNET,s.5

Uydu yayıncılığı, Federal Hükümetin kablolu yayınları kısıtlayan yapıda yaptığı pozitif değişikliklerin de yardımı ile tüketiciye, üstün kaliteli eğlence ve bilgilendirme (information) sunan bir büyük güç haline gelmiştir. Avrupa, buna daha ılımlı yaklaştı.

1990'lı yıllar ve sonrasında, spesifik izleyici gruplarına yönelik yayın yapma düşüncesinin benimsenmesi ile birlikte kablolu program networklerinde patlama yaşandı. Bölgesel yayın yapan networklerin haricinde 1995 yılı sonu itibarıyla ülke genelinde faaliyet gösteren kablolu Televizyon Stasyon sayısı 139 idi. 1998 ilkbaharında bu sayı 171'e ulaştı.

ABD'de Televizyonu olan her 10 evden 7'si, yani 65 milyonu aşkın konut, kablolu Televizyona o sırada abone idi. 1998 yılında, ortalama bir abone, 54 kanalı izleme olanağına sahipti.

Amerikan halkının kaliteli Televizyon yayıncılığına duyduğu açlık, kablolu Televizyon sektörünün büyümesinin itici gücü olmuştur. Yeni teknolojilere ve programcılığa yatırım yapılması hususunda, istekli davranılması, masraftan kaçınılmaması, kablolu Televizyonu, sadece anten hizmeti veren bir araç olmaktan çıkararak, Amerikan kültürünün vazgeçilmez bir ögesi haline getirmiştir.

Kablolu Televizyon, gelişmesini hala sürdürmektedir. Geçmesi beklenen ve 1934 yılından bu yana Federal Telekomünikasyon yasasında en kapsamlı değişiklikleri içerecek olan yeni Yasanın ileri adımlar atılmasında hayati etki yapması beklenmektedir.

Kablonun, "On-line, Data hizmetleri ve INTERNET'e" hızlı erişim konularında da önemli bir araç olmaya aday görünmektedir. Kablo Sanayinin "Fiber Optik" ve "KOAKSİYEL" kablo kullanmasının bir sonucu olarak, kablolu sistemler yüksek hıza sahip kablo MODEM'leri kullanarak, geleneksel telefon hatlarının sağladığı erişim hızından yüzlerce kez daha hızlı erişimi olanaklı kılmaktadırlar.

Buna ek olarak INTERNET'e yüksek hızda erişim olanağı sunan birçok kablo şirketi,hizmetlerine yerli içerik de katmak suretiyle,kullanıcıların cemiyet haberlerine de ulaşmasını sağlamaktadırlar. Kablolu yayınların sponsorluğunu yaptığı On-line hizmetleri arasında,TIME-WARNER'in ROAD-RUNNER'i, CABLE-VISION SYSTEMS'in, OPTIMUM ON-LINE'i; TCI-COX CUMMUNICATION, COMCAST AND KLEINER, PERKINS, CANFIELD AND BYERS ortaklığı olan " @ Home" yer almaktadır.

Üstün kaliteli INTERNET sistemlerinin oluşturulmasında da kablo networkleri, öncülük görevi yapmışlardır. Bunlara örnek olarak ESPN SPORTS ZONE, DISCOVERY ON-LINE ve CNN interaktif'i gösterebiliriz(6).

İletişim pazarında giderek artan bir rekabetle yüzyüze kalan kablolu Televizyonların, buna paralel olarak müşterilerinin ihtiyaç ve isteklerine cevap verme yönündeki kararlılıkları da artmaktadır. Son dört yılda, "On-Time Customer Service Guarantee" programını oluşturmak, devam ettirmek ve geliştirmek için, kablolu Televizyonların harcadıkları zaman, çaba ve yaptığı mali yatırımlar, bu konudaki sanayiın ne kadar azimli olduğunun göstergesidir. Bugün birçok ülkede açıkta anten kirlenmesi istenmediği için, kentlerde ailelerin kablolu Televizyona abone olmaları Yasalarla zorlanmaktadır(7).

(6) a.g.e.s.2

(7)Boyce,Jim,"Windows-İletişim el kitabı",İstanbul,1996,s.34

III. BÖLÜM

I.RADYO VE TELEVİZYONUN ETKİNLİĞİ

1.1.Radyonun Etkinliği

Önce kişisel ve son derece özet haberleşme ile başlayan "Radyo macerasının" insanlığı dev boyutlu haber ağının ortasına taşıyacağını kimse tahmin etmiyordu. Ancak, radyonun tüm boyutları ile insan hayatına girmesinden sonra, artık önceki toplum, önceki sosyal yapı, önceki kültür ve devlet söz konusu değildi. İnsanlık geri dönüşü olmayan, duraganlığa olanak tanımayan bir sürece girmiştir.

1930'lara gelindiğinde bile genel kanı, "Radyoya" harcanan paranın boşa harcanacağı şeklinde idi. Giderek kısa mesajlar habere, süresi kısa müzikler konsere dönüştü. Eve taşınan "Radyo" giderek en önemli eğlence aracı oldu. Kültürel etki giderek farkedildi ve "Devletler" denetim gereksinimini sür'atle faaliyete geçirdiler. Çünkü bu küçük kutu, halkın kulağına çok şeyler söylüyor, insana oturduğu yerden sosyal, kültürel, eğitim ve politika alanında umulmaz etki yapıyordu.

"Eğitim amaçlı" kullanma eğilimi ağır basan ülkelerde "Radyonun" gelişmesi daha yavaş oldu. Entelektüel yaklaşımlı ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde özel sermaye sağlayan "Radyo girişimciliği", İngiltere, İtalya ve hatta Almanya gibi ülkelerde eğitim ve din simsarlarının engeline takılarak, gelişmeyi geriden izledi(1).

Radyo halkın çoğunluğu için eğlence aracı; sanatçı için tiyatroyu sevdirmek için yaratılan en büyük olanak; iş adamı için iyi bir reklam ve duyuru aygıtı, eğitimci için okulun eve taşınması, din adamı için dini telkine uygun alıcı

(1) Naughton,John,"A Brief History of the future:From Radio's Day to Internet Years in a Lifetime",New York,2000,s.121

kılığında idi. Radyo Stasyonları gündüzün evde bulunan hanımları hedef kitle seçmişlerdi. Öğleden sonra eve gelen çocuklara masallar sunuldu. Geceleyin tüm aileye hitap edecek aşırı duygusal drama programları seçildi. Bu olayları dinleyen herkes, olayları ve kahramanları hayallerinde canlandırmaya çalışırdı. "Zihindeki tiyatro",herkesi teşvik eden ve en sevdikleri dizinin bir sonraki bölümünü dinlemek üzere radyolarının etrafına toplanmalarına yol açan en önemli unsurdu.

O yıllarda radyolarda dans müziği çalan orkestralar, varyete şovları, eğlence şovları, sunucular,spor programları önemli eğlence idi. Ticari radyolar spor müsabakalarını ve sonuçlarını yayınlamaya başladıkları anda, halkı sahalardan uzaklaştırmakla suçlandılar. Ancak depresyon dönemi sona erip, kalabalıklar Stadyumlarda yerlerini alınca aslında radyonun sporu sevdirmekte önemli rol oynadığı kabul edildi. Ve muhabirlere tekrar stadlardan canlı yayın yapma izni verildi.

Radyonun getirdiği değişim ve olanaklar

1.Radyo, sür'atli erişimi, etkili ulaşımı, birçok durumda doğruyu bulma aracı oldu. Bir dereceye kadar Devlette şeffaflık ve katılımcılık sağlandı. Devlet, buna bakarak hemen hemen her ülkede "Kontrol" çarkı kurdu. İlk sansüre kadar varan zorlama, daha sonra daha demokratik ülkelerde, açık yapıya kavuşturuldu. Radyo Yayınlarını teknik yönden düzenlemek için Ulusal ve Uluslararası Örgütler oluşturuldu.

2.Devlet, vatandaşa sür'atle ulaşmayı başardı; vatandaş sür'atle habere ulaşabildi. Devlet yapısı "Radyo" ile zorlandı. Meclisler ve Hükümetler üzerine "Radyo" denetimi geldi. Buradan hareketle birçok ülkede Anayasa değiştirildi.

3. Haberde devrim yaşandı. Yazılı basın hantal yapısına karşın "Radyo" anında haberi dinleyiciye ulaştırmış, erken sunmuş, değerlendirme yaparak yol ve yöntem göstermiştir.

3.Devlet ve özel sektör, hala, "Radyoyu", kitle haberleşme, kitle eğitim ve kitle yönlendirme aracı olarak kullanmaktadır.

4.Silahlı Kuvvetler, hem istihbarat almak, hem karşı tarafı yanıltmak, hem de kendi tarafına uygun mesajlar göndermekte kullanmaktadır.Radyo, geçmişte

daha etkin olarak kullanıldı.(İkinci Dünya Savaşında İngiltere BBC Radyosunu,Avrupa'daki milislerine şifreli mesajlar göndermekte kullandı. Yine aynı dönemde TOKYO Radyosu, Pasifik adalarındaki karşı güçlerin morallerini bozmak için Radyoya başvurdu. Vietnam savaşında "Good Morning Vietnam" isimli radyo son derece etkin oldu(2))

5.Radyo, yazılı basından sonra yeni ve teknik bilgiye de gereksinim duyan "İletişim Ordusunu" zorunlu kıldı. Üniversiteler bu alanda eleman yetiştirmeye soyundular. Her Üniversite "Radyoculuğu" eğitimin bir parçası yaptı.

6.Radyo, yazılı basından ve kitaptan sonra kültürde devrim yarattı. Bu yolla "Sosyal yapıya" da değişim getirdi. Müzik alanında halka inmeyi kolaylaştırdı. Sporda ilgiyi arttırdı.

7.Önce "Radyoyu" etkin bulan Devlet, bunu kendine sakladı. Yıllarca özel girişime açmadı. Daha sonra halk, bu kimi ülkede demokratik yollarla,kimi ülkede bu hakkı zorla aldı. Ne var ki demokratik yapı dışı ülkelerde "Radyo" hala Devlet tekelinde etkin bir silahtır.

8.Uydular Radyoyu daha etkin kıldılar. Uydudan özel dalga boyutlarını kullanarak yayınları tüm Dünya'ya iletmek mümkün oldu.

9.Bilgisayarlar, INTERNET'le Radyoya Dünyanın her noktasına erişim olanağı sağladılar. Artık "Bilgisayarlar", INTERNET yoluyla Dünya halklarına hitap olanağını çalışma masasına kadar getirdiler.

Radyonun Türkiye'ye etkisi

Genç Türkiye Devleti'nin halkı ile haberleşmesi "Radyo" ile sağlandı. Anadolu savaşından çıkıldıktan sonra, yeni bir Ulus, yeni bir Vatan, Atatürk İlke ve Devrimlerinin halka anlatılması, genç Ulusun eğitime olan gereksinimin yaygınlaştırılması, sosyal yapının güçlendirilmesi ve Türk Kültür savaşının kazanılmasının tek aracı "Radyo" idi. Önceleri Ankara Radyosu,daha sonra TRT olarak ortaya çıkan bu yapı bugün de giderek etkisini arttırmaktadır. Devletin

(2)Keshisoğlu,John,"History:Radio and Tv.-TVR-50",Los Angeles,1999,s.1

ötesinde "Özel girişimin" büyük yatırım yaptığı "Radyo Yayıncılığı", Televizyonla gerileyeceğine, yeni buluşlar sayesinde Türkiye'de de daha yaygınlaşmaktadır.

"Dijital" sesin rahatlığı ve FM Kanalı'nın olanakları Radyoyu sadece eve veya işyerine değil, hareket halinde de olsanız ayağınıza getirmektedir. Arabaya adım atana hitap edecek en az 20 kanal bulunmaktadır.

1.Devlet, halkına ulaştı. Dağlarla kaplı Türkiye coğrafyası bu yolla delindi. Örgütlü haber sunabilme olanağı oldu. Devlet yetkilileri birinci elden halka hitap edebildi. Radyo,en ucuz ve en hızlı haber aracı oldu. (1950'den sonra DP Genel başkanı Menderes,1954,1957 seçimlerini Transistörlü radyolar sayesinde kazandıklarını açıklamıştı. Ancak 1960'da Demokrat Parti iktidarı da, 27 Mayıs 1960 sabahı Yönetime asker tarafından el konulduğunda, Radyonun etkisinin şokunu yaşadı. Ankara Radyosuna el koyan Türk Silahlı Kuvvetleri, paralel yayın yapan İstanbul ve öteki Radyolardan da ilk ihtilal bültenini yayınlayarak, Türk Ulusunun tam desteğini almıştı. Silahlı Kuvvetlerin ilk işgal ettiği yer Ankara Radyosu olmuştu. İhtilalin güçlü adamı Albay Alpaslan Türkeş, Radyodan ilk konuşan İhtilalci Albay olarak ünlenmişti.

Türkiye'de daha sonra yer alan üç askeri darbede de, "Radyoya" el konulmuştu. 12 Mart 1970 ve 12 Eylül 1980 darbelerinde Radyo olumlu sinyal verirken, 1960 sonrasında, ülke koşullarına karşı, da Subay kadrosunun yaptığı ve "Aydemir darbesi" olarak bilinen askeri müdahale, Radyonun erken kullanılması yüzünden başarısız kalmıştı. Radyolardan okunan "darbe bülteni" bu kez Başbakan İnönü başkanlığındaki Hükümete erken uyarı olanağı tanımış, anında harekete geçen Türk Silahlı Kuvvetleri, halk desteği bulunmayan darbe girişimini başarısız kılmıştı(3).

20 Temmuz 1974'de yer alan Kıbrıs Türk Barış Harekatı'nda Başbakan Bülent Ecevit, harekatı televizyonun kısıtlı alana hitap etmesine bakarak,en etkin şekilde radyolardan duyurmuştu. TRT Radyoları ve Kıbrıs'ta TMT Radyoları, Ulusal askeri harekatı halka ve Dünyaya duyuran araçlar idi. Kıbrıs'a Televizyon yayınları ulaşmadığı için, Radyolar kitle haberleşme aracı olarak etkili idi.)

(3)Çapman,Nedim,"Kitle Haberleşmesi",Etiket Matbaası,İzmir,1970,s.204

2.Türkiye'de Devlet, Kurtuluş Savaşından sonra Atatürk ilke ve devrimlerini halka uzun yıllar radyolarla anlattı, halka ulaştırdı.

3.Radyo, başta dil olmak üzere eğitim aracı oldu.

4.Radyo sosyal, kültürel ve spor alanında büyük katkı sağladı ve bu katkı sürmektedir.

5. Müzik kültürünü geliştirdi. Yöresel müzik, Türkiye'ye yayıldı. Evrensel Müzik de Türk Ulusuna sunuldu.

6.Radyo, ekonomiye direk etki etti. Ürün tanıtımda kolay ve etkili araç oldu.

7.Radyo, yıllarca Türkiye'de öteki işlevlerine paralel olarak eğlence aracı görevi de görmektedir.

8.Radyo, herşeyden önce duygulara etki etmektedir;gerçekliğe katkı koymakta ve olayı oluş anında iletmektedir;önceliği her zaman elde tutmaktadır. Bu Türkiye'de de geçerliğini korumaktadır. Bu etki FM Radyoculuğunun ortaya çıkması ile artış kaydetti. Bu sayede, özel girişim,"Radyoculuğa" daha kolay girebilme olanağı buldu. Devlet'in kaba, ağır hareket eden yapısının gölgesi radyoculuktan uzaklaştırıldı.

Radyonun KKTC'deki etkisi

KKTC öncesinde ilk radyo yayınının İngiliz Sömürge döneminde, tam denetim altında, İngiliz askerî üslerinden yayına sokulmasına rağmen, "Radyo alıcılarının" adaya girişi, Kıbrıs'ı çevreleyen ülkelerden de radyo yayınlarının alınmasına olanak sağladı. Zaman içinde buna Türkiye de dahil oldu. "Ankara Radyosu", giderek Kıbrıs Türkünün üzerinde en etkili yayın aracı oldu. Ankara'nın "19.00 haber bülteni", yine her gece "20.15'de yayınlanan Radyo Gazetesi", Kıbrıs Türküne yön verdi. Kısa dalga Ankara radyosu, İkinci Dünya savaşında Kıbrıs Türkünün temel haber kaynağı idi. Radyo, Kıbrıs Türk Halkının, Türk Ulusunun bir parçası olduğunu hissettiren araç oldu.

Bu bağlamda "Radyonun" Kıbrıs'a etkilerini şöyle özetleyebiliriz:

1.Yazılı basının gelişmediği ve köylere kadar ulaşamadığı Kıbrıs'ta, radyo, yıllarca halkın tek haber kaynağı oldu. Daha sonra da bu etkinlik her safhada sürdü. Televizyona rağmen, özel girişime açılan radyoculuk, haber ve yorum açısından etkinliğini sürdürmektedir.(Sömürge döneminde ve daha sonra Türk ve Rumların habere ulaşma yolu radyo idi. Anadolu'daki Kurtuluş Mücadelesi sonrasında Atatürk'ün konuşmaları radyodan izlendi. İkinci Dünya Savaşının en güvenilir kaynağı "Ankara Kısa dalga radyosu" idi. Bu radyo birçok dilde yayın yapıyordu. Türkiye'de "Televizyon" yayınlarının etkili olduğu ve Kıbrıs'a ulaştığı yıllara kadar, Kıbrıs Türkü, Türkiye hakkında bilgi edinmek için, sürekli olarak "radyoyu" haber ve yorum aracı olarak kullandı.

1955-1960 yıllarında, Kıbrıs'ta yer alan silahlı çatışmalar esnasında halk, Kıbrıs, Türkiye, bölge ve Dünya radyolarından haberler almıştı. 1959 yılında Londra ve Zurih-Kıbrıs anlaşmaları hakkında en geniş bilgi "Radyolardan" elde edildi. Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkçe ve Rumca kanallardan yapılan yayınlarla halka gereken bilgileri aktardı(4).

21 Aralık 1963'de başlayan silahlı Rum saldırıları karşısında ortaya çıkan Bayrak radyosu ve öteki TMT Radyoları, "Mücadele yıllarımızın" tek doğru haber kaynağı oldular. Kıbrıs Türkü, "Radyoları" sayesinde savaşta yalnızlığını giderdi, radyolardan emir aldı, radyolardan gereken olayları duyurdu.

20 Temmuz 1974 sabahı, Türkiye'de Başbakan Bülent Ecevit, Kıbrıs'ta Devlet Başkanı Rauf Denktaş, "Kıbrıs Türk Barış Harekatını", aynı anda "Radyolardan" yayınladıkları açıklamalarla Ulusa ve Dünyaya duyurdular. İki aylık savaş boyunca da Radyolar haber, yorum, yönlendirme aracı oldular. Bayrak Radyosu ve öteki TMT Radyoları, halkın dayanma gücüne güç kattılar. Rum Radyo ve Televizyonunun yaydığı yalan ve mukavemeti yıkıcı yayınlara karşı durulmasını sağladılar.

1963-1974 yıllarında olduğu gibi, 20 Temmuz 1974 ile nüfus aktarma anlaşmasının yapıldığı güne kadar, "Güney Kıbrıs'ta" kalan Türk Halkına Bayrak

(4)Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası,1960,s.55

rad-yosu ve o güne kadar varlığını sürdürebilen TMT Radyoları ile hitap edildi. Onlara güç ve haber verildi.15 Kasım 1983'de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanı, BRT Televizyonu'na paralel olarak BRT'nin radyo kanalları da kullanılarak dünyaya duyuruldu.

2. Her ülkede olduğu gibi, Kıbrıs'ta da "Radyo", Kıbrıs Türkünün sosyal, kültürel, ekonomik yapısının gelişmesine etkili oldu. Sosyal gelişme radyodan duyuruldu. Kültür etkinlikleri radyo ile halkın ayağına taşındı." Radyo tiyatrosu" yoluyla, tiyatro halka sevdirdi. ABD'deki gibi "arkası yarın" isimli programlarla roman yayınları halkı okumaya özendirdi. Spor etkinlikleri, radyo yoluyla halk kitlelerine yayıldı. Ekonomik yapı radyo yoluyla ele alınıp, gelişme yolları işaret edildi ve halk eğitildi. Reklam, Kıbrıs insanının hayatına radyo yoluyla daha etkin biçimde girdi.

3.Kıbrıs Türkü, "radyoyu" eğitim amaçlı olarak kullandı ve bu sürmektedir. Radyo temel eğitim işlevine katkı koyarken, günlük basın özetleri ile de "basın sektörüne" karşı halkın istemini kamçıl原因an programlar sundu.

4.Devlet yapısının gelişmesinde, halkın politik konularda aydınlanmasında ve seçimlerde "Radyo" etkili olarak kullanıldı.

1.2.Televizyonun Etkinliği

Radyodan sonra, insanlık tarihinde geliştirilen en önemli haber aracı "Televizyon" oldu. Sadece kulağı değil göze de yöneldiği için, radyodan daha etkili ve daha ilgi çekicidir. Televizyon, üstün yönleri ile birlikte,her alanda gazetelerin, dergilerin, radyoların ve hatta kitapların büyük bir rakibi oldu. Hele duyuru, tanıtım konusunda üstünlüğü söz götürmez. İşte bu üstünlük, onu günden güne güçlendiriyor ve tüm öteki kitle araçlarından öne çıkarıyor. Bilgisayar-Uydu-INTERNET bağı bile kendiliğinden etkili olmak yerine "Televizyondan" yararlanarak etkisini katlayabilmiştir. Bu nedenle "Televizyon" matbaanın bulunuşundan beri, teknoloji alanında kaydedilen en büyük dramatik ilerlemeyi gerçekleştirdi. Bu gelişim bugün de sürmektedir.

Televizyonun Dünya'daki Etkileri

1. Televizyon, sadece kulağa hitap ederek haber sunan "Radyonun" yerine, hem göze, hem de kulağa hitap eden ve olayları hareketli ve renkli olarak insanın ayağına getiren en etkili "Haber" kaynağı oldu. Devlet, her ülkede "Televizyonu" kullandı ve kullanmakta devam etmektedir. (1952'de Amerika'da seçim televizyona taşındı. ABD Başkan adayı Adlai Stevenson, ilk politik amaçlı reklam başlattı. Ancak Stevenson'un bu yayını en popüler dizi olan "I Love Lucy" programını engellemesi üzerine, halk Stevenson'u protesto etti. Siyasi rakibi, 20 saniyelik bir reklam kullanarak onu seçimde geride bıraktı. Bu "Televizyonun" gücünü gösteren ilk politik olaydı.

1953 yılında İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in tahta çıkış töreni ilk kez renkli olarak CBC tarafından Amerika'da ve Avrupa'da anında yayınlandı. Oysa Radyo ve gazeteler "Televizyonun" ardından geldiler(5).

1958'de CBC, Papa Pius, XII- Assisili Aziz Clair'ı "Televizyonun Baş Azize" ilan etti. Azizenin resmini televizyon alıcısının üzerine asan herkese "net görüntü" garantisini verdi.

1960'da ABD Başkanlık seçimlerinde ilk kez Kennedy-Nixon tartışmaları Televizyonda yayınlandı ve çok etkili oldu. Kennedy, Televizyonda ortaya koyduğu üstünlükle seçimi aldı.

22 Kasım 1963'de Başkan Kennedy'nin Dallas'ta öldürülmesi "Televizyonda" yayınlandı ve milyonlarca insan etkilendi. Bu olay üzerine üç gün halk televizyonun başından uzaklaşmadı ve bu dönemde seyirci rekoru kırıldı. Bu sürede Televizyonların %96'sının 31 saat boyunca açık kaldığı saptandı. Dünya'da ilk kez halk, gerilimi birlikte paylaştı. Daha sonraki yıllarda da Amerika ve Dünyanın öteki ülkelerinde, seçimlerde "Televizyon" kişilerin kazanma ve kaybetmesine hükmeden yapısını korudu. Bugün de bu olanak etkilidir.

1964'de Beatles müzik grubu, Ed Sullivan Show ile Televizyonda boy

(5) Mascarenhas, s.1

gösterdi ve milyonları etkiledi. En fazla reklam veren Amerikan Şirketi olan Procter & Gamble ise bu acaip gruba bakarak reklam vermeyeceğini açıkladı. Halkı rencide eden grup olarak nitelediği bu müzik grubu ise, "Televizyon" sayesinde Dünyanın sevgilisi oldu. Reklam vermeyen firma yanıldı.

1965'de Vietnam savaşı ilk kez Televizyonda yayınlanan "savaş" oldu. Bu CBS'in renkli yayınlarına ve ilk Asya-Amerika uydu bağlantısına denk geldi. Savaş karşıtı olanlar, "Televizyon çağı" sloganı olan "Tüm Dünya seyrediyor'u" benimsediler. Savaş, televizyondan çok korkunç olarak yansıdı. Amerika'da savaş karşıtı halk kitlelerinin oluşmasına neden oldu.

20 Temmuz 1969'da Okyanuslar ötesine ses ve görüntü sağlayan "Televizyon", insanlığın aya ayak basışını canlı olarak Dünya'ya gösterebildi. Bu yayını 600 milyon kişi izledi. Bu tarihi, halkla birlikte aynı anda yaşamak anlamını taşıyordu. Halk tarihi adımı evinde, canlı olarak anında yaşıyordu.

1991'de ise "Televizyon" bu kez savaşı herkesin evine, anında ve canlı olarak getirmeyi başardı. CNN, Körfeze, Bağdat'a gönderdiği muhabiri Peter Arnett vasıtasıyla, uydu bağlantılı, ilk savaş naklen yayını gerçekleştirerek, tarihe adını yazdı. Peter Arnett, Bağdat'ta, El-Rasheed Otelinin damından canlı olarak yaptığı yayınlarla ABD Genel Kurmayını zora sokunca, Amerikan uçakları Oteli bombaladı ve yayına son verdi. Çünkü Bağdat yönetimi de CNN'i kendi amaçlarına uygun haberlerde baskı ile kullanmaya başlamıştı. Ancak bu olay "Televizyon" tarihinin habercilikte kilometre taşıdır.

Televizyonda, anında haber o kadar önem kazandı ki, CNN ile "Özel Televizyon haberciliği" tüm programı kapsayacak boyuta ulaştı. Bu televizyon haberciliği çeşitli ülkelere yayıldı. Aynı şekilde bilgisayar yoluyla INTERNET'e sığradı(6).

2. Televizyon, Dünya ülkelerinde sosyal, kültürel, eğitim ve ekonomik alanda, radyo ve yazılı basının önüne geçti. Evdeki yemek çeşidinden, kullanılan mobilyaya kadar herşey "Televizyona" bağımlı ve uyumlu hale geldi.

(6)Naughton,s.145

Özel, hazır "Televizyon" yemekleri satışa sunuldu. Rahat izleyebilmek için televizyon koltukları piyasaya sürüldü. Magazin basını, ev kadınlarına "Televizyon izleme" zevkini en üst düzeyde benimsetmek için, oturma odasını nasıl düzenlemeleri gerektiği konusunda tavsiyede bulundu.

Televizyonda haber, yorum veya program sunucusunun davranışı, kılık kıyafeti çok etkili olduğu için halk tarafından sür'atle taklit edilir olmuş, kullandığı sözcükler günlük hayata girmiştir. Bu da ekonomik faaliyete ve reklama katkı koymuştur. Mağaza sahipleri, elbiseleri karşılıksız olarak ekrana çıkanlara sunup, bu modellerin ekrandan yansımaları sağlamaya çaba harcıyorlar. Bu defilelerden daha etkili oluyor.

Kadınları televizyon başında tutabilmek için ekranda "yemek" tarifleri tercih edilen programlar oldu. Ancak bu ekonomiye de etki etti. Bu alanda ürün pazarlanmasında tercih geldi. Bu programda sunulanlar, pazarın tercih ettiği ürünler haline geldi. Özel girişim, bu programalara sürekli "sponsorluk" yapmaya özen gösterdi. Bu suretle oturma odasında bulunan bir alıcıya ek olarak mutfığa da "televizyon alıcısı" konmaya başlandı.

Bazı televizyon dizileri, insan hayatını etkileyecek kadar öne çıktı. Halkı televizyona bağladı. 1959'da ilk kez "Bonanza" dizisi yayınlanmaya başladı. Oradaki aile, olayların gelişimi, kahramanlar adeta hayatın içinden geliyorlardı. Bu da halkı taklide sevketti. Sosyal yaşantı etkilendi.

Televizyonda eğitim kanalları oluştu. Genel programlı televizyonlar da dolaylı olarak "eğitimde" rol oynamaya başladı. Açık okullar, açık Üniversiteler "Televizyonun" etkinliğini kullandılar. Sınavların televizyonla yapılmasına kadar gidildi. Unutulmamalıdır ki "Televizyon" bir okuldur ve heryaştaki ve her düzeydeki insanı eğitmek için çok önemli ve etkili bir araçtır.

Eğitimde olumsuz yanlar da halkı etkiledi. Şiddet bu olumsuzlukların başında gelmektedir. Televizyonda hergün izlediğimiz, haberler, dramalar, realiti şovlar ve benzeri programlar bireyleri şiddet yoluyla kendi sorunlarını çözmeye yöneltiyor, ya da demokrasinin suyu, gıdası, canı, kanı olan uzlaşmayı, hoşgörüyü barış ortamı içinde bir ortak noktada buluşma erdemini zayıflatıyor. Bireysel şiddet, Toplumu kendi hakkını kendi arayan, kendi kendine sorgulayan,

gerektiğinde de güç toplayan bir Toplum haline dönüştürüyor. Eğer bir birey, şiddet ögesi ile beslenmişse, kendi sorununu kendi çözme alışkanlığını elde etmiş ve bu Topluma da alıştırmışsa, Toplum şiddete karşı duyarlılığını da yitiriyor. Böylece Toplum bireysel şiddetten kitlesel şiddete yönelir.

1961'de ABD'de Televizyonların, her fırsatta yaygın şekilde şiddet kullanmalarını araştırmak ve önlem almak üzere DODD Komisyonu çalışmaya başladı. Aynı olayların gelişimi, öteki ülkelerde de benzer önlemlerin alınmasına neden oldu. Çünkü haberde şiddet, dizi ve uzun konulu filmlerde ekranı kan revan içinde bırakan olaylar, anında işlenen cinayetlerin görüntüleri, kolayca intihara başvurulduğunun açıkça gösterimi, hakkını bizzat aramaya kalkan bireylerin adeta kahraman ilan edilmeleri, çocukların küçük yaşlarda bile okullarda silahlı eyleme başvurmaları ve bunun canlı olarak yansıtılması, "Televizyonun" şiddete eğilimi arttıran bir araç haline dönüşmesine neden oldu ve denetimi getirdi. Bu kimi ülkede resmi kurum, kimi ülkede yasa, kimi ülkede sivil kitle örgütleri eliyle yapılmaya başlandı.

Birçok çocuk velisi, eğitimci, kitle iletişim araçlarında sunulan programları, içeriğinin çocukları saldırgan davranışlara itebileceği endişesini taşıırken, yapılan araştırmalar bu endişelerin haklılığını ortaya koyuyor. Çocuklar kendilerine model olarak seçtikleri, dizi kahramanlarının özelliklerini günlük yaşamlarına ve oyunların yansıtmaya başlıyorlar. Televizyon dizi kahramanlarını, çeşitli davranış ve hareketleri ile çocuktaki saldırganlık dürtülerini harekete geçiriyor ve onu saldırgan yapıyor.

Aynı şekilde kolay etki yapan "cinsellik" de televizyonun vazgeçilmez silahıdır. Haberde, dizilerde ve filmlerde açığa çıkarılan cinsellik, yer yer seksin aleniyetine kadar varan ve porno niteliğine giren görüntülerle hayatı etkilemektedir. Bu konuda en olumsuz etkilenenler, çocuklar, gençler ve izlediklerini yorumlama ve etkilerinden korunma bilinci olmayan kesimler üzerinde görünmektedir. Televizyonda şiddet ve cinselliğin, çocuklar ve aile üzerinde eğitim yerine, çok olumsuz etkileri olduğu, gözlemler, bilimsel araştırmalar ve sürekli istatistiklerle kanıtlanmıştır. Bu tür yayınların etkilediği

insanlarda, suç eğiliminin ve saldırganlığın arttığı ve sonuç olarak suçlarda adeta bir patlama yarattığı görülmüştür(7).

Ayrıca televizyonun sihirli etkisini kullanarak "porno kanallarının" oluştuğu da bilinmektedir.

Ekonomik alanda televizyonun önemli etkisi, "Dünya borsalarını" iş adamlarının ayağına getirmesi oldu. Artık her malın piyasa fiyatı, miktarı, kalitesi, o anda Dünya'nın neresinde bulunduğu veya nereye satıldığı anında televizyon kanallarından canlı olarak öğrenilmekte ve ona göre tavır alınması sağlanmaktadır. Televizyon, bir yerde mal ve hizmetlerinin ve şirket değerlerinin tayininde söz sahibi olmaktadır.

3. Televizyon, başından beri haber yanında halkı eğlendirme aracı olarak tercih edildi. Kuruluşundan beri müzik, eğlence iç içe gitmekte, sinemayı eve taşımaktadır.

4. Bilgilendirme, etkileme ve tanıtım, televizyonun temel fonksiyonu oldu.

Türkiye'de Televizyonun Etkileri

1952'de İstanbul Teknik Üniversite'sinde deneme ve eğitim yayını olarak başlayan ve 31 Ocak 1968'de siyah-beyaz programlı ancak kısıtlı saatle yayına geçirilen "Televizyon", aslında bu tarihlerden önce de Türkiye'de etkili idi. Alıcıların uygun yollarla ülkeye sokulması, komşu ülke yayınlarının izlenmesine yol açtı. Ancak televizyon yayınlarının Türkiye'de başlaması ile direk etkileme arttı. İlgi çığ gibi büyüdü.

TRT ile resmi televizyon yayını başlarken, uydularla gelen görüntüler, bir yerde "Özel Radyo ve Televizyonların" Yasal zemin beklemeden yayına girmelerini getirdi. Kamu yayıncılığından, özel yayıncılığa geçiş süreci ve bu sürecin sonucu olarak oluşan yayıncılık konseptinin oturduğu temel taban ve çoğulcu yayıncılık, Türk Toplumuna çoğulcu demokratik yapıyı kazandırdı.

(7) Yener, Yücel, "Ekranın Tehlikeli Yüzü: Şiddet ve Cinsellik", Ankara, 2000, s.28

Özel radyo ve televizyon, "Kamu yayıncılığının" elinde olan tekeli yıktı. Yerine yeni kurallar, ilkeler ve tercihler koydu. Türkiye, radyo ve televizyon yayıncılığı alanından fiiliyattan "Yasal düzene" ve kaliteye geçiş sürecini yaşamıştır. Böyle bir süreç ister istemez, radyo ve televizyon yayıncılığı konusunda bir etik sorunu gündeme getirmiştir.

Televizyon'un Türkiye'de Etkilerinin Özeti:

1.Dünya'da olduğu gibi haberde, yorumda sür'at, üstünlük, canlı yayıncılık ve hareketlerin direk gözlemini getirdi. Radyoya ve yazılı basına bu yönden fark attı.

(12 Mart 1970 ihtilalinde asker sadece radyoyu değil, bu kez kısıtlı da olsa etkin yayın yapan Televizyonu da işgal ederek kullandı ve Musa Öğün Paşayı her ikisinin başına atadı.

20 Temmuz 1974'de Kıbrıs Barış Harekatı'nda Başbakan Ecevit, televizyonu çok iyi kullanarak Kıbrıs'a yapılacak askeri müdahaleyi halkın onaylamasını sağladı. Harekat sabahı hem radyo, hem de televizyondan Ulusa seslenerek doğrudan haber veren politk ilk kişi oldu. Savaş, artık televizyondan görüntülerle sunuldu.

Giderek "Televizyon" radyoya paralel olarak seçimlerde kullanılır oldu. Etkisi, öteki ülkelerde olduğu gibi çok müthişti. Türkiye'de halen artan şekilde televizyon seçim ve politk girişim için kullanılmaktadır. O kadar ki 12 Eylül 1980 ihtilalinde televizyon her gelişmede kullanıldığı gibi, Hükümete her ay belirli konuşma olanağı sağlayacak maddeler bile Anayasaya monte edildi. Başbakan ve Cumhurbaşkanı olan Turgut Özal bu olanağı sonuna kadar kullanmasını bilen liderlerden biridir.

Özel radyo ve televizyonlar, uyduyu kullanma konusunda Türkiye'nin önünü açtı ve haberciliği canlı hale soktu.NTV, CNN-TURK, KANAL E ve TRT-2 bu sürekli haber kanallarını oluşturdular.

Televizyonda Haber, yorum ve politik gelişim ve etkileşim artık Türkiye'de yüksek düzeylerdedir.)

2. Televizyon Türkiye'de sosyal, ekonomik, kültürel, eğitim ve spor alanında büyük etki yarattı.

Televizyon Dünya'da yaptığı etki gibi, Türkiye'nin sosyal hayatını da etkiledi. Diziler, tam boyda filmler, eve yönelik özel yapımlar, sunucuların kullandıkları dil, giyim, reklamlar hayatı etkiledi.

Ekonomi bilgisi öne çıkarıldığı gibi televizyonun hayatımıza girmesi ile Türkiye'de de "Ekonomik alanla" ilgili programlar yapılarak, etki oluşturuldu. Bugün televizyon, ekonominin başarı veya başarısızlığını ölçmekte ve hatta yönlendirmektedir. Verilen mesajlar ekonomiye son derece etki etmektedir. Borsalar, para piyasaları da Türkiye televizyonlarının yayın kapsamı içindedir.

Müzik, eğlence, tipleme, tiyatro ve genelde kültür programları, günlük hayata da yansımakta ve halkı etkilemektedir. "İkinci Bahar", "Memoli tiplemesi", "Gofret" dizisi Türk hayatının değişik şekilde yansımasıdır.

Tiyatro ve klasik yayıncılık, televizyonla evlere taşınmaktadır. Sergi artık televizyon yoluyla halka ulaşır oldu.

Spor, televizyon sayesinde daha geniş kitlelere yayıldı. "Beyaz Gölge" dizisi sayesinde Dünya'da olduğu gibi "Basketbol" sokaklara taşındı. Bu spora karşı ilgi Türkiye'de de arttı. Futbol artık sahaya taşınanların değil, evlerinde bunu izleyen milyonların oyunu oldu. Televizyon, Uluslararası spora, her ülkenin katılımını sağladı.

Eğitimde, programlı yayın yapan kanalların etkisinin ötesinde doğrudan "Eğitim kanalları" da Türkiye'de binlerce insana Üniversite diploması kazandırdı. Açık Öğretim Üniversitesi doğdu. Üniversite giriş sınavları artık ekranda çalışılan yapıya kavuştu.

Çocuk programları ile doğrudan eğitim olanakları sunuldu. Aile, arkadaş, okul ilişkilerinde bunun etkisi görülür.

3. Türkiye'de cinsellik, şiddet ve televizyon yayıncılığında etik sorunu ortaya çıktı. Bu konuda Yasal düzenlemeler olmadığı için hemen hemen hergün Yasal haklara tecavüz, şiddet ve cinsellik yayını ile de sosyal hayata müdahale vardır.

Televizyonun Kıbrıs'taki Etkileri

İngiliz Sömürge Yönetimi silahlı çatışmaların başlaması ile radyodan "Televizyona" geçmeye karar vermesinin nedeni, halka ulaşmak ve halk üzerinde daha fazla etkili olmak içindi. 1960'da ise yayıncılık hakları, Uluslararası anlaşmalara kadar taşıdı. Bu haklar Anayasa kapsamına ve korumasına alınarak çözüm getirildi. Televizyonun etkisini bilen her iki Toplum da gerek, 1963'e kadar olan dönemde ve gerekse daha sonra radyo ve televizyondan sonuna kadar yararlanmaya çaba harcadılar.

1."Kıbrıs Televizyonundan" dönüşümlü olarak yararlanmaya çalışan Türk Toplumunu, 1963'e kadar bunu zorladı. Halk televizyondan etkileniyordu. Basına alternatif yaratılmıştı.

2.1963 ile 1976 yılları arasında Kıbrıs Türk halkı televizyona hasret kalmıştı. Ancak Rumun işgalinde olan "Televizyon" İngilizce ağırlıklı program,dizi ve tam boyda film gösterdiği için izleniyordu. Bu da arada sunulan Türkçe haber bülteni yoluyla Türk Toplumuna etki yapıyordu.

Türk Yönetimi, bir yandan silahla topraklarını korurken diğer yandan da Rumun radyo ve televizyonunu, "Bayrak radyosu ve TMT Radyoları" yoluyla yanıtlamaya çaba harcıyordu.

Barış Harekatından sonra Kıbrıs Türk Yönetimi siyah-beyaz televizyonla halkın karşısına çıktı ve halkı etkiledi. Yönlendirdi. 1979'da renkli yayına geçildi. Haber, yorum ve dökümanter filmlerle halka olayların değişik yönü gösterilmekte idi.

3. Televizyon, 1981 seçimlerinde ilk kez seçimde de kullanıldı. Cumhurbaşkanlığı adayları televizyondan da konuştular. 1985 seçimlerinde ise artık milletvekilliği seçimlerinde de televizyon kullanılır oldu. 1998 yılında ise Yerel Yönetim adayları ekrana çıkabildiler.

4. Televizyon'da özel girişim, KKTC'de de tabuları yıktı. Devlet televizyonu olan BRT'de açık oturum bile yapılmazken, özel televizyonlar, her konunun konuşulur olmasını sağladılar ve konuşan Toplum yaratılmasına katkı koydular.

Artık Bakanlar, milletvekilleri ekrana çıkarak görüşlerini sunma gereksinimini duydular.

5. Sosyal,ekonomik,kültürel,eğitim ve spor alanlarında televizyonun etkisi ortaya çıktı. Sosyal haberlerin yayınlanması, bu alanda başarılı girişim getirdi. Reklamlar, ekonomik faaliyetlerin eleştirilmesi ve sunumu bu alana ilgiyi arttırdı. Tiyatro,flm,dizi yayını, eğlence programları yayını kültür ve eğlenceyi takviye etti. Sporda varolan yapı yansıtıldı. İlgi çekildi.

Eğitim alanında da "Eğitim Tv" faaliyete sokuldu. Bu konuda BRT-2 kanalı ile işbirliği yapıldı. Açık Öğretim Fakültesine televizyon yoluyla katkı kondu.

Çocuk programları ile belirli yönlendirme ve eğlence sunularak çocuklara hitap edildi.

6.Şiddet ve cinsellik alanında Dünya'da yapılan hata KKTC'de de yapıldı. Halen bu konuda disiplin sağlanmış değildir.

7. BRT'nin INTERNET'e girmesi, televizyonun Okyanuslar ötesine taşınmasını getirdi. Bu da KKTC dışında yaşayanlarla bağ kurulmasını ve karşılıklı haberleşme yoluyla etkileşimi getirdi.

II. DEĞERLENDİRME

Dünya'da, Türkiye'de ve Kıbrıs'ta başlama, gelişme ve etkinliklerini incelediğimiz "Radyo" ve "Televizyon'un", devlet, toplum, aile yapısına ve bireysel davranışlara getirdiği genel etkiler şunlardır:

1. Radyo ve televizyonun icatı, öncelikle "Devlet" yapısını etkiledi. Bu süreçte birçok imparatorluklar, Krallıklar yıkıldı; demokratik yapı ile başlayan ülkelerde ise demokrasinin pekişmesine katkı koydu.

2. Radyo ve Televizyon, gizliliğin kalkmasını, daha fazla şeffaf yönetimin gelmesini, Yürütme, Yasama ve Yargı hakkında halkın anında ve daha geniş olarak aydınlanmasını sağladı. Artık herkes, Meclislerin çalışmalarını izleyebiliyor, kimin ne söylediğini, kimin ne savunduğuna tanık oluyor. Çıkarılan Yasalardan anında bilgi sahibi olunuyor. Halk, yanlış adımların, politikacıyı görevinden uzaklaştırdığına tanık olabiliyor.

Yürütme organını elinde tutanlar, yeri geldiğinde halka doğrudan hitap edebiliyorlar. Halkla yüzyüze gelen politikacı da radyo ve televizyonun önünde denetlenebiliyor.

Yargının üstündeki o kalın örtü kaldırılıyor. Adalet dağıtmayanların da varlığı ekranlara yansıtılıyor. Bu da Yargı'ya denetim sağlıyor.

3. Anayasalar ve Yasalar, bu yolla geliştiriliyor. Ülke halkları, bilim adamları, basın mensupları, düşünürler ve hatta öğrenciler, uzaklardaki ülkelerden anından haberdar oluyor, İNTERNET-radyo ve televizyonculuğu ile yüzyüze bile gelebiliyorlar.

4. Demokrasi, tüm Dünya'da hedef yönetim biçimi oluyor. Her ülkede buna doğru mücadele sürüyor. Buna da destek veren radyo ve televizyondur. Diktatörlükle Yönetilen ülkeler bile, anti demokratik yapılarının, Dünya ülkeleri önünde açığa dökülmesini istemezler. Bu da radyonun ve televizyonun gücüyle oranlıdır.

5. Radyo ve televizyonun gücü, sür'atli, yaygın ve etkin oluşudur.

6.Radyo ve televizyon sayesinde sosyal,kültürel,ekonomik gelişmeler oldu. Eğitim doğrudan ve olumlu etkilendi.

7. Tüm bunlara karşın şiddet, cinsellik ve kişilik haklarına saldırı yönünden,ortaya çıkan olumsuzlukların denetim veya tamiri yönünden, radyo ve televizyon yayınlarında, istenen düzeye erişilemedi.

8.Radyo ve televizyonun teknik yayınlarını düzene sokmak için Ulusal ve Uluslararası olmak üzere örgütler kuruldu ve anlaşmalar yapıldı. Bu, teknik karmaşa ve teknik kirlenmeyi ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

9.Radyo ve televizyonların yayın kalitesini arttırmak, dil temizliğini sağlamak, şiddet ve cinselliği denetim altında tutmak, kişi ve toplum haklarına saygıyı sağlamak üzere, her ülkede "radyo ve televizyon denetim ve gözetim kurumları" oluşturuldu. ABD, İngiltere,Avustralya ve diğer ülkelerde Türkiye'de varolan "Türkiye Radyo ve Televizyon Üst Kurulu"(RTÜK) gibi kuruluşlar vardır. KKTC'de de Yayın Yüksek Kurulu yasadan aldığı yetkilerle bu doğrultuda görev yapmaktadır.

Uluslararası Örgütler Kurulmuşsa da , bunlar "teknik" konularda başarılı oldular. Ancak, geriye kalan konularda başarılı değillerdir. Ancak tüm "Dünya", radyo ve televizyonun gelişen iletişim ağı içindeki etkisini teslim etmektedir. Bu, gerçekten büyük bir güçtür. Demokrasiye büyük katkı sağlanmaktadır ancak devletle, özel sektör bu alanda etkin olmak için yarış içindedir.

SONUÇ

Gelişen iletişim ağı içinde radyo ve televizyon, yirminci yüzyıla damga vurduğu gibi, yirmi birinci yüzyıla da damga vuracağa benzemektedir. Yeni buluşlara rağmen, olay, radyo ve televizyon etrafında cereyan etmektedir. Kablolu televizyon, ya da INTERNET yoluyla aktarılan radyo ve televizyon yayınları bunun kanıtıdır.

Gerek radyo ve gerekse televizyon, önce eğlence aracı kabul edilerek, öyle kullanıldığı halde, zaman içinde "haber", öne çıkmıştır. O kadar ki, sadece haber üzerine yayın yapan radyo ve televizyon yayıncılığı başlamıştır. Spor oyunlarının naklinde yakalanan başarı, canlı yayınların izlenme oranını arttırmış, bu sayede cereyan eden olayların anında ve canlı olarak yayınlanması, radyo ve televizyona bir başka boyut kazandırmıştır. Elbette süzülmeden verilen haberin toplumdaki etkisi de farklı olmuştur. Çünkü burada önce muhabirin, ya da kamerayı kullananın tercihleri; sonra da haberi sunmak için yayıncının yaptığı kesinti ve eklenmeler, elbette habere başka boyut ve yorum katıyordu. Oysa canlı yayın, haberi izleyene bağımsız değerlendirme hakkı sunmaktadır. Bugün Dünya bunu yaşamaktadır.

Bunun bir başka boyutunda "tehlike" yatmaktadır. Çağımızın en güçlü kitle iletişim aracı televizyon, çocuklarımız için büyük tehlike olmak yolundadır. Bu tehlike görmezden gelinemez. Toplumlara bilgilendirme, eğlendirme işlevine sahip olan televizyonlardaki "şiddet ve cinsellik" görüntüleri, zaman zaman insanları suça teşvik edebildiği gibi, en azından şiddete karşı duyarsızlığı da doğurabiliyor.

Televizyon artık toplumun malıdır. Toplumun haberleşmesinden, eğitilmesine kadar herşeyinde katkısı vardır. Eğlence arayan kişilerin çoğunu "evde oturan topluluk" durumuna soktu. Her evi konser salonu, tiyatro, stadyum durumuna getirdi.

Radyo ve televizyon, globalleşmede en büyük role ve paya sahiptir. Adeta korkulacak bir güçtür.

KAYNAKÇA

- BOYCE,Jim," *Windows-İletişim El Kitabı*", *Istanbul,1996.*
- COOPER,Manday Clark," A Timeline of Television History",New York:watching Tv.,1993
- Çapman,Nedim," *Kitle Haberleşmesi*",*İzmir:1970*
- Dedeçay, Servet Sami," *Kıbrıs'ta Enformasyon*",*Lefkoşa:1988-1999 Cilt II*
- Evensen,Steve and Douglas Mickey," *The Cable Tv. Industry*",*INTERNET*
- Keshisoglu,John,"History:Radio and Tv.- Tv R-50", Los Angeles,1999.
- Mascarenhas,Miquel, " News in Radio and Tv." New York,1998.
- Naughton,John," *A Brief History of the Future: From Radios Day to INTERNET Years in a Lifetime*",*New York, 2000.*
- Schatzkin,Paul," *Who invented, what and when?*", *New York,1996.*
- Sayıl,Altay," *Bayrak...Bayrak...Bayrak...*", *Lefkoşa,2000.*
- Tunç,Murat ve Mithat Uysal," *INTERNET*",*Istanbul,1996.*
- Yener,Yücel," *Ekranın tehlikeli yüzü: Şiddet ve cinsellik*",*Ankara,2000.*
- MEYDAN LAROUSE-Ansiklopedi: *Istanbul,1980.*
- "A SHORT STORY OF TELEVISION AND RADIO", *INTERNET,1997.*
- RTÜK -Belge,*Ankara,1996.*
- Yayın Yüksek Kurulu -Belge, *Lefkoşa,1997.*
- Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, 1960.

DİZİN

- Boyce,J.: 33
Cooper, C.: 5,8,10,21
Çapman,N.: 37
Dedeçay,S.:16
Evensen,S.: 31,33
Internet,: 2,8,9
Keshisoglu,J.:20,36
Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası,18,39
Mascarenhas,M.: 11,41
Meydan Larouse-Ansiklopedi: 3,4,20
Naughton,J.: 34,42
RTÜK-Belge: 14,15
Sayıl,A.: 19,25
Schatzkin,P.: 6,10,21
Tunç,M.: 29
Yayın Yüksek Kurulu-Belge: 26
Yener,Y.: 45